

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

PAKALBĖKIME APIE KULTŪRĄ – Petras Maksimavičius	4
NEIDEALIŲ KALĖDŲ! – Jurgita Stankauskaitė	6
POSĖDŽIAVO LENKIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS TARYBA – Irena Gasperavičiūtė	7

ŠVIETIMAS

SVEČIUOSE PAS PREZIDENTĘ DALIĄ GRYBAUSKAITĘ – Simona Zubavičiūtė	9
LIETUVOS KARIUOMENĖS DIENA SEINŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE – Simona Zubavičiūtė	11
IŠVYKA Į KINĄ – Vida Jolanta Stankevičienė	11
NAVINYKŲ MOKYKLA ŠIEMET ŠVĘSTŲ GARBINĄ 100 METŲ JUBILIEJŲ – Nastutė Sidarienė	12

KULTŪROS BARUOSE

„SODŽIUI“ 20 METŲ – Eugenija Pakutkienė	14
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

APDOVANOTI ŠEŠI DAINAVOS APYGARDOS PARTIZANAI – Gintaras Lučinskas	16
LIETUVIŲ VEIKLA PETRAPILYJE – Eugenija Pakutkienė	19
DRAUGIJA „SIETYNAS“ – Algimantas Katilius	20

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

PRISIMENANT JULIŲ SENDĄ – Marytė Malinauskienė	23
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

- Svečiuose pas prezidentę Dalią Grybauskaitę:
Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos moksleivės (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)
- Seinų lietuvių „Žiburio“ moksleiviai (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
red@post.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. 22 Lipca 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorius – Petras Vitkauskas
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KOESPONDENTAI:

Petras Maksimavičius, Eugenija Pakutkienė,
Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2015-12-10.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra.

„Aušros“ redakcijos sąskaita:

BS Sejny O/Puńsk, ul. A. Mickiewicza 52,
16-515 Puńsk
Nr. 33 93540007 0070 0000 0198 0008
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Marchlewskiego 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7-17
val.). Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Admini-
stracji i Cyfryzacji.

Projektą iš dalies remia Spaudos, radijo ir televi-
zijos rėmimo fondas (26-27 psl.).

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Nors pasaulyje ir toliau vyravo karo pabėgėlių tema, per pastarąsias dvi savaites Lenkijos žiniasklaida gyveno šalies vidaus klausimais. Mat Konstitucinio Teismo teisėjų paskyrimas vos netapo Europos Sąjungos svarstoma tema. Neabejotinai Lenkijoje ji nustelbė visas kitas problemas. Ar tai demokratijos didžiausia krizė nuo 1989 m., ar ne, manau, dar ilgai bus diskutuojama, tačiau akivaizdu, kad ir vienoje, ir kitoje pusėje šventųjų nėra.

Nepaisant didžiosios politikos vingrybių, mūsų bendruomenė gyvena įprastą gyvenimą. Vyko susitikimai, posėdžiai, kelionės. Gruodžio 6 d. posėdžiavo LLB taryba, kuri svarstė aktualius mūsų bendruomenės klausimus (apie tai skaitykite 7 psl.).

Ateinančiais metais Lenkijoje didžiulis įvykis – liepą Krokuvoje vyks Jaunimo dienos, taigi čia suvažiuos katalikų jaunimas iš viso pasaulio. Šiam įvykiui ruošiasi ir Elko vyskupija. Kol kas žinome tiek, kad prieš pačią iškiliausią dieną Krokuvoje, kur dalyvaus ir pats popiežius Pranciškus, jaunimas lankysis įvairiose parapijose. Seinų dekanate planuojama kelioms dienoms priimti apie 100 jaunų žmonių iš Lietuvos. Prelatas Edmundas Putrimas, lankydamasis mūsų krašte, labiausiai domėjosi būtent Jaunimo dienomis. LLB valdyba po susitikimo su prelatu raštu kreipėsi į vyskupą Arūną Poniškaitį, Lietuvos vyskupų konferencijos Jaunimo tarybos pirmininką, ragindama visą Lietuvos jaunimą, vykstantį į Krokuvą, aplankyti Punsko ir Seinų kraštą.

Beje, kai kuriems jauniems žmonėms pats svarbiausias praėjusios savaitės įvykis – kelionė į Vilnių pas LR prezidentę Dalią Grybauskaitę. Tai puikus nuotykis, kurį visą gyvenimą primins asmenukės su Prezidente (apie tai skaitykite 9 psl.).

Seinai-Punskas, 2015-11-25

Vyskupui Arūnui Poniškaičiui, Lietuvos vyskupų konferencijos Jaunimo tarybos pirmininkui

Lenkijos lietuvių bendruomenė, atstovaujanti lietuviams, gyvenantiems savo etninėse žemėse, Punsko, Seinų ir Suvalkų krašte, nuoširdžiai džiaugiasi dėl artėjančių Pasaulio jaunimo dienų 2016 metais Krokuvoje. Tai puiki proga viso pasaulio jaunimui išgyventi draugystę su Kristumi ir vienas su kitu artėjančiais jubiliejiniais Gailestingumo metais.

Atvertos Gailestingumo jubiliejaus durys ragina mus atverti savo krašto ir namų duris. Todėl norime kreiptis į visas Lietuvos jaunimo piligrimų grupes, besirengiančias keliauti į Krokuvą, kviesdami juos aplankyti mūsų kraštą vykstant į Jaunimo dienas arba grįžtant iš jų. Džiaugiamės, kad Elko vyskupija pakvietė Lietuvos jaunimą svečiuotis jos parapijose. Mūsų krašto istorija yra neatsiejama Lietuvos ir lietuvių istorijos dalis, daugybė mūsų krašto žmonių sugebėjo išsaugoti ir apginti gimtąją lietuvių kalbą ir papročius. Manome, jog vykstančiam jaunimui, ypač tiems, kurie neplanuoja svečiuotis Elko vyskupijos parapijose, būtų svarbu ir įdomu aplankyti Punsko arba Seinų kraštą, pasimelsti prie Seinų bazilikos stebuklingosios Madonos statulėlės bei vyskupo Antano Baranausko kapo, sustoti maldai lietuvių tradicijas puoselėjančiame Punske, kuriame darbavosi kunigas, poetas Simonas Norkus ir kiti tautos dvasios žadintojai. Nors ir trumpam sustoję pasimelsti, pažinti ir pailsėti mūsų krašte – suteiksite daug džiaugsmo savo etninėse žemėse gyvenančiai lietuvių bendruomenei, kuriai nepaprastai svarbūs ryšiai su Lietuva.

Norintiems ilgesnį laiką praleisti mūsų krašte siūlome pažintines keliones su mūsų krašto gidais. Mūsų bažnyčios atviros visą dieną, ypač kviečiame jaunimo grupes lydinčius kunigus švęsti šv. Mišių auką mūsų šventovėse. Taip pat Punske ir Seinuose yra galimybės jaučioje aplinkoje praleisti reikalingą autobuso stovėjimo laiką, puikios erdvės drauge pavalgyti, saugiai praleisti laisvalaikį.

Jungiamės į bendrą maldą Jaunimo dienų intencijomis.

Šis laiškas parašytas su Užsienio lietuvių katalikų sielovados delegato prelato Edmundo Putrimo žinia.

Pagarbiai,

*Lenkijos lietuvių bendruomenės
valdybos pirmininkė
Danutė Valukonytė*

Pakalbėkime apie kultūrą

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

IPunską iš Varšuvos ir Liublino 1986 m. vasarą atvykę studentai su savo dėstytojais surengė mokslinę ekspediciją. Jų tikslas buvo tyrinėti, kur, kodėl ir kaip pasireiškia lietuvių kultūra Punsko savivaldybėje. Ekspedicijos metu pastebėta, kad lietuvių kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas Punske labai turiningas, pasireiškia įvairiomis formomis ir pasižymi masišku-

Susitikimo su LR kultūros ministerijos atstovėmis dalyviai

mu. Vadinas, beveik kiekvienas ten gyvenantis lietuvis aktyviai dalyvavo kultūriniame gyvenime. Žinoma, ieškota atsakymo, kodėl. Prieta išvadą, kad punskiečių aktyvus dalyvavimas kultūriniame gyvenime ar vadinamosiose talkose – tai atsakas į valdžios taikomus suvaržymus kitose gyvenimo srityse. Kitaip sakant, punskiečiai, negalėdami stiprinti švietimo, kurti nepriklausomų nuo valdžios visuomeninių organizacijų ar be cenzūros viešai reikšti mintis, visą energiją nukreipdavo į kultūrinį aktyvumą ir savo namų aplinkos gražinimą.

Praėjo 30 metų. Pasikeitė santvarka. Panaikinta cenzūra. Šiandien, kai nuvažiuoju į Punkską, matau tą patį vaizdą – tvarkingus šaligatvius, gėles darželiuose ir darbsčius žmones, kuriems lietuviška daina ar tautiniai šokiai ir toliau likę kertiniai (beveik vieninteliai) tautinės tapatybės

išsaugojimo garantai. Ir nežinau, ar tai gerai, ar negerai.

Gruodžio 1 dieną LR konsulato Seinuose iniciatyva Seinuose ir Punske lankėsi Lietuvos kultūros ministerijos delegacija, kuriai vadovavo Regionų kultūros skyriaus vedėja Irena Seliukaitė. Kartu su ja į mūsų kraštą atvyko to paties skyriaus atstovė Irena Kezienė bei Lietuvos liaudies kultūros centro specialistės Terešė Jurkuvienė ir Vida Šatkauskienė. Viešnios susitiko su mūsų kultūros centrų ir lietuviškų visuomeninių organizacijų vadovais, lankėsi kultūros namuose ir Punske veikiančiuose muziejuose, meno dirbtuvėse. Kalbėta apie šių centrų darbą ir tolesnės veiklos perspektyvas. Susitikimų dalyviai tarėsi, kaip išryškinti svarbiausius veiklos prioritetus, kurių įgyvendinimas leistų kryptingiau organizuoti lietuvių kultūrinę veiklą bei išsaugoti

šiam krašte esantį lietuvių kultūros paveldą. Toks ir buvo vizito tikslas.

Visi turbūt sutiksite, kad lietuvių kultūrinis gyvenimas Seinuose, Punske ir Suvalkuose gana turiningas. Istorinės ir politinės aplinkybės lėmė, kad ši Lenkijos tautinių mažumų veiklos sritis galėjo neblogai plėtotis. Reikia taip pat pripažinti, kad tautinių mažumų kultūrinę veiklą visuomet finansiškai rėmė valstybė, nepaisant to, kokios santvarkos sąlygomis gyvenome. Žinoma, skyrėsi paramos pobūdis. Kai kas dar su nostalgija prisimena socializmo laikus, kai būdavo žymiai daugiau lėšų kultūros namų ar ansamblių einamajai veiklai, meno instruktoriams apmokėti, muzikiniams instrumentams pirkti ar patalpoms išlaikyti. Tačiau šis „dosnumas“ nebuvo grindžiamas noru stiprinti kultūrinę veiklą, o rėmėsi anų laikų valdymo

filosofija. Apmokamus instruktorius tiesiog buvo lengviau kontroliuoti ir „įtikinti“, kad komunistų partijos suvažiavimo metu paskelbti šūkiškai turėtų atsispindėti ir tautinių mažumų kultūrinėje raiškoje.

Laikai pasikeitė. Nebeliko cenzūros ir nurodymų iš „centro“, tačiau kultūrinė veikla ir toliau susiduria su sunkumais. Susitikimų su Lietuvos kultūros ministerijos specialistais metu bandyta pasižiūrėti ne tik į konkrečių kultūros įstaigų veiklą, jų pasiekimus ir rūpesčius, bet taip pat į bendrą lietuvių kultūros šiame krašte vaizdą. Susitikimo pabaigoje, apibendrinama vizitą, I. Seliukaitė pažymėjo: „Esate labai turtingi, tačiau bendras vaizdas labai margas“. Sutinku su šiuo teiginiu. Tas vaizdas margas dėl kelių priežasčių. Pirma jų – istorinės aplinkybės. Lietuvių kultūrinės veiklos tradicijos per paskutinį 100 metų skirtingai rutuliojosi Seinuose ir Punske. Tai lėmė administraciniai sprendimai, slopinantys lietuvių aktyvumą Seinuose, vietos savivaldybių šiose dviejose vietovėse skirtinga politika lietuvių atžvilgiu, bet taip pat lietuviškų institucijų, kurios atkurtų inteligentijos elitą Seinuose, stoka. „Lietuvių namai“ pastarajame mieste

savo veiklą pradėjo tik 1999 m., „Žiburio“ mokykla 2005 m. Žinoma, ne nuo tada prasidėjo lietuvių kultūrinis gyvenimas Seinuose, tačiau sąlygos jam buvo labai prastos. Tuo tarpu Punske ateinančiais metais švęsime Punsko licėjaus, Lietuvių kultūros namų ir choro „Dzūkija“ veiklos 60-metį, liaudies kapelos „Klumpė“ 50-metį. Tai didžiulė darbo patirtis, nusistovėjusios tradicijos ir išugdytos asmenybės.

Nepaisant to, kad lietuvių padėtis Seinuose žymiai pagerėjusi, ir toliau išliks esminiai lietuvių kultūrinės veiklos skirtumai abiejuose centruose. Skiriasi ir skirsis siūlomos kultūros adresatai bei pati kultūros plėtros strategija. Kartais girdime, kad Punske populiariausių ir labiausiai visuomenei žinomų renginių kalendorių bandoma pritaikyti prie turizmo sezono. Visai nenoriu vertinti, ar tai gerai, ar blogai. Tokius sprendimus priimti, matyt, priverčia laikmetis ir labai didelis kultūrinės veiklos intensyvumas. Kitaip sakant, patiems Punsko ir aplinkinių kaimų gyventojams 60 ar 70 kultūrinių renginių per metus yra tiesiog per daug, todėl reikia plėsti adresatų ratą.

Seinuose priimtas kitas sprendimas.

„Lietuvių namai“ siūlo 10 tradicinių renginių per metus ir jų tikrai pakanka. Nėra nei organizacinio, nei finansinio pajėgumo šią pasiūlą plėsti. Manau, kad nėra net reikalo to daryti. Didesnė bėda ta, kad tie 10 renginių, kelių meno kolektyvų rėmimas ir administraciniai sunkumai („Lietuvių namų“ neišlaiko ir neremia savivaldybė) iki minimumo mažina galimybes vykdyti lietuvių kultūros politiką Seinuose. Kas ta kultūros politika? Tai lietuvių prestižo kaimynų (ne turistų) akyse kėlimas. O tai galima daryti įvairiais būdais, nebūtinai vien rengiant koncertus. Galima stiprinti bendravimą su regiono žiniasklaida, savivaldybės administracija, lietuvių kultūrą pristatyti lenkiškose švietimo įstaigose, miesto kultūros namuose, kai kuriuos vertingus rašinius apie šio krašto lietuvių kultūros ypatumus versti į lenkų kalbą, inicijuoti diskusijas apie miesto kultūros plėtros ateitį ir lietuvių kultūros vietą joje... Tačiau šis darbas reikalauja žmogiškųjų ir finansinių resursų, kurių, deja, nėra.

Susitikus su ministerijos atstovėmis Seinuose ir Punske kalbėta, kaip įtraukti netoliese esančius Lietuvos pasienio kultūros centrus, kad kartu su mūsų kultūros namais, draugijomis

pajvairintų Seinų ir apylinkių kultūrinį gyvenimą, taptų ne tik kultūros skleidėjais, bet ir formuotų jos kryptis pasienyje. Tai vienas iš būdų kurti bendrą kultūros erdvę, kuri tikrai praturtintų mūsų ir kaimynų gyvenimą.

Kultūra – labai plati sąvoka. Todėl prieita išvada, kad į diskusijas apie lietuvių kultūros plėtros strategiją ir šio krašto ateitį turėtų įsitraukti švietimo ir kitų sričių specialistai. Tikimės, kad taip ir bus.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Susitikimas su LR kultūros ministerijos atstovėmis

Neidealių Kalėdų!

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Sakoma, kad Kalėdos, tai pati gražiausia metų šventė. Argi tai netiesa? Nei vienai šventei taip ilgai nesiruošiama kaip šv. Kalėdoms. Vos tik baigiama masiškai pardavinėti kapų žvakes, prekybos centrų vitrinose pasipuošia mirgančiomis lemputėmis. Tai signalas, kad už pusantro mėnesio bus Kalėdos. Tarsi nujausdamas jų raginimą imtis darbo ir ruoštis šventėms, atsipeikėji, kad tikrai jau mažai laiko ir reikia paskubėti. Ir prasideda!

Prisimeni, kad pernai sudeginai visas lemputes, tad šiemet reikia naujų. Norėdamas namus papuošti tokiomis pačiomis, kokias matei prabangioje miesto parduotuvėje, supranti, kad

jos be proto brangios. Grįžti namo ir užtrenkdamas duris „bėgi į internetą“, kur viskas žymiai pigiau. Nusipirkęs išsvajotas lemputes, pamatai, kad jos visai netenkina tavo lūkesčių. Po ilgų dejonių ir keiksmazodžių susitaikai su mintim, kad bus geros tokios, kokios yra. Nusipiešęs šypsena, bėgi jomis puošti lauko duris. Grožis neapsakomas. Dabar belieka nušluoti po durimis ištiestą kilimėlį „welcome“, ir gali ramiai eiti miegot. Prieš užmigdamas pažadi sau niekada gyvenime neiti į interneto parduotuvę. Tačiau „pereis ožys“, kaip sakydavo vyresnieji, ir vėl kitą dieną darbe (būtinai per pertrauką) naršysi po virtualias parduotuves, bandydamas

pasiaiškinti, kad neturi laiko vaikščioti po miesto kioskelius ir ieškoti ko nors unikalaus. Iš tavo perdėto dėmesio papuošalams juokiasi draugai, o močiutė iš viso nesupranta, „kas per mada karscyc žvakutes an sienų“. Ir kasmet tas pats.

Likus kelioms savaitėms iki Kalėdų mūsų mamos nenustygsta vietoje. Taupo, renka, planuoja. Kuičiasi namuose ir vis pribėgdamos prie pirkinių sąrašo papildo jį įvairiomis smulkmenomis. Net nebandyk joms aiškinti, kad tiek maisto pirkti tikrai nereikia. Šventės yra šventės. Turi būti taip, kaip jas mokė jų mamos – Kūčių ir Kalėdų stalas privalo lūžte lūžti nuo patiekalų gausos. Na ir kas, kad bent dalį reikės išmesti. Svarbiausia, nepatirti gėdos atvykus giminiams. Nieko nepadarysi. Galiausiai pradedi pats sau šypsotis, nes žinai, kas tavęs laukia savaitę prieš Kūčias.

Likus savaitei iki švenčių namai apverčiami aukštyne kojomis. Tvarkomos spintos, valomi langai ar dulkės, kurios, tavo manymu, neturi teisės gultis ką tik išvalytoje lentynoje. Taip jau priimta, kad visus metus nieko nedarai, o prieš Kalėdas prisimeni visus namų kampus. Nepagalvojame, bet šis įprotis, tiksliau, būtinybė siejama su mūsų tradicijomis (būdingomis ne tik lietuvių kultūrai). Tačiau mes savotišką aplinkos valymo ritualą atliekame žymiai anksčiau. Reikėtų tik per Kūčias imtis darbo, kad viskas aplinkui blizgėtų, kai sėsimės prie gražaus vakarienos stalo. Tiesą sakant, sunku įsivaizduoti, kad šiandien kas nors taip darytų. Norisi pridurti, kad proseneliai buvo protingesni – išvalę namus per Kūčias žinojo, kad per Kalėdas bus švaru ir

jokia dulkė neerzins akių. Tai buvo jų šventės. Dabar turime kitokias Kalėdas – ruošiamės ilgai, kartais bergždžiai atliekame kai kuriuos darbus, dažniau nervinamės dėl smulkmenų, sugebame per vieną valandą dešimt kartų susipykti ir susitaikyti, bet tai yra mūsų savotiškas Kalėdų laukimas. Ir mums su tuo gerai.

Per Kūčias judriausia namų vieta – virtuvė. Neverta pasakoti, kaip ji atrodo, nes kiekvienas žinome, kad užiančių malūnėlių, barškančių puodų ir skraidančių šaukštų scenarijus kartojasi kasmet. Juokinga, ar ne? Pripažinkit, iš pradžių ima piktnum, o po to juokas. Lygiai kaip filme „Švilpiko diena“. Namų šeimininkės, užuot buvusios linksmos, pyksta ant vyrų, kad joms trukdo, painiojasi po kojomis. Ir taip nuo pat ryto iki vakaro. Tyla ateina tik tada, kai visa šeima sėda prie stalo bendrai maldai. (Ir čia negaliu nesišypsoti. Taigi kas antras iš mūsų bent kartą per Kūčias maldos metu neištvėręs skaniai nusijuokė. Ir nebandykit to paneigti.) Vakarėniaudami galėtume atsipalaiduoti, nekalbėti, pavyzdžiui, apie pinigus, politiką ir ūkio problemas, bet visada randam kelią šioms temoms pagvilndenti. Tai mūsų šventės.

Sulaukus šv. Kalėdų namuose nesusikaičiuojamas bandančių viena kitą perrėkti burnų skaičius arba priešingai – išpūstų pilvų kalnai ir televizoriuje „barbsintis“ Kevinas, likęs vienas namuose.

Atrodytų, lyg kažkas būtų suklydęs sakydamas, kad Kalėdos, tai gražiausia metų šventė. Visa tai, ką perskaitėte, nė kiek neprimena „laimingų šventų Kalėdų“. Bet ar tikrai? Norėdami sukurti idealias šventes, ruošiamės joms iš anksto. Taip spėjame milijonus kartų susipykti ir paburnoti. Vėliau iš to juokiamės. Tai, kas buvo bloga, paverčiame puikiais prisiminimais ir tik smagiai nusikvojtojam. Tai yra mūsų Kalėdos. Kasmet panašios, bet skirtingai žavios.

Posėdžiavo Lenkijos lietuvių bendruomenės taryba

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Iš kairės: J. Vydra, S. Birgelis, D. Valukonytė, A. Pečiulienė, I. Marcinkevičienė

Jau metai praėjo nuo paskutinių Lenkijos lietuvių bendruomenės valdžios rinkimų, t. y. jau metus dirba šios kadencijos LLB valdyba, kuriai vadovauja Danutė Valukonytė. LLB įstatatai numato, kad jos taryba posėdžiauja bent kartą per metus. Šios kadencijos tarybos pirmininkas yra Sigitas Birgelis, jam talkina pavadootojos Irena Marcinkevičienė ir Asta Pečiulienė.

Gruodžio 6 d. įvyko Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdis. Pagal darbotvarkę buvo numatyta LLB valdybos praėjusių metų ataskaita ir įstatų keitimas. Kadangi posėdyje nebuvo 2/3 tarybos narių, negalima buvo keisti darbotvarkės.

Susirinkusiuosius pasveikinęs LLB tarybos pirmininkas S. Birgelis mikrofoną perdavė valdybos pirmininkei D. Valukonytei. Ji paprašė paskirų valdybos narių, kad aptartų LLB valdybos veiklą pagal atskiras sritis.

Pirmasis pasisakė Jonas Vydra. Kalbėdamas apie lietuvių švietimą, jis atkreipė dėmesį į vaikų darželio svarbą. Prašė, kad ragintume tėvus rinktis darželius su lietuvių ugdymo kalba, nes tie vaikai vėliau yra pagrindas lietuviškoms mokykloms. J. Vydra priminė, kad pasikeitus Lenkijos vyriausybei galime tikėtis ir esminių pakitimų švietimo sistemoje, taigi ir mūsų mokyklose. Taip pat atkreipė dėmesį, kad svarbus yra ne tik bendrasis lavinimas, bet ir profesinis, o mes, lietuviai, neturime tokių mokyklų. Gal vertėtų apie tai pagalvoti? Šis klausimas liko atviras. J. Vydra pabrėžė, kad po ilgesnės pertraukos Punsko licėjuje vėl yra vienas mokinys iš Suvalkų. Paragino kitus pagalvoti apie tokius sprendimus. Pabrėžė, kad mokykloje gebama dirbti su mokiniais, kurie lavinasi lenkiškoje mokykloje.

Apie padėtį Seinuose ir ne tik

LLB tarybos posėdžio dalyviai

kalbėjo Petras Maksimavičius. Jis priminė, kad valdybos pirmininkė D. Valukonytė Lenkijos premjeri nusiuntė raštą, kur siūloma parengti šio regiono plėtros programą. Lietuva yra paruošusi Pietryčių Lietuvos programą ir tam tikslui skyrė atitinkamą sumą pinigų. Jeigu Lenkija priimtų tokį sprendimą, išspręstų daugelį problemų. Tai ir švietimo klausimai, ir, pavyzdžiui, Seinų „Lietuvių namų“ problemos su mokesčiais, ir pan.

P. Maksimavičius pabrėžė, kad po paskutinių pernykščių savivaldybių rinkimų Seinuose keičiasi ir bendravimo atmosfera. Dabartinis miesto burmistras pasirinkęs visai kitą bendradarbiavimo būdą. Jis atėina, pavyzdžiui, pas Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorių pasikalbėti kaip partneris, aptarti svarbius mokyklai (ir visiems lietuviams) reikalus. P. Maksimavičiaus teigimu, prie padėties gerėjimo prisideda ir LR konsulato Seinuose darbas. Dabartinis konsulato vadovas rodo didelį susidomėjimą ir aktyvumą. Pastaruoju metu pasisekė gauti pažadą iš atitinkamos valdžios, kad Seinų kunigų seminarijoje bus įkurta lietuvių menė. Gerai įrengta menė galėtų tapti esmine priemone pristatant

Lietuvos istorijos ir kultūros paveldą lenkų visuomenei.

Janina Macukonienė ir Teresė Uzdilaitė kalbėjo apie lietuvių sielovadą. J. Macukonienė tarybos narius informavo apie susitikimą su prelatu Edmundu Putrimu ir LLB valdybos pirmininkės D. Valukonytės raštą, perduotą vyskupui A. Poniškaičiui (žr. 3 psl.). Juo visi, vyksiantys ateinančių metų liepos mėnesį į Krokuvą į Jaunimo dienas, raginami aplankyti ir mūsų lietuvišką kraštą. J. Macukonienė taip pat priminė, kad mums labai svarbu, jog šiuo metu turime tokius puikiai dirbančius vikarus iš Lietuvos: Seinuose kun. Petrą Gucevičių, o Punske kun. Marių Talutį. Kalbėjusiosios negailėjo jiems gražių padėkos žodžių.

A. Vaicekuskas aptarė Vyriausybės ir tautinių mažumų komisijos veiklą ir svarbą. Ši komisija vertina Lenkijos mažumų tautinio tapatumo plėtros programas, konsultuoja įstatymų projektus, susijusius su tautinių mažumų gyvenimu, švietimu, kultūra, aptaria tautinių mažumų diskriminavimo reikalus, vertina vaivadų ataskaitas, nagrinėja, kaip yra saugomos tautinių ir kitų mažumų kalbos. A. Vaicekuskas sakė, kad Lenkijos tautinių mažumų iniciatyva yra rengiama baltoji knyga,

kurioje bus surašytos visos neįgyvendintos tautinių mažumų iniciatyvos.

Šio straipsnio autorė kalbėjo apie atstovavimą Lenkijos lietuvių bendruomenei Pasaulio lietuvių bendruomenės struktūrose. Š. m. vykusiame PLB Seime iš LLB dalyvavo A. Vaicekuskas, Dalia Astrauskienė ir Irena Gasperavičiūtė, Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungai atstovavo Ina

Pečiulytė ir Irmina Liškauskaitė. Šiuo metu pagrindinės PLB svarstomos temos: Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimas, atskiros užsienio lietuviams rinkimų apygardos įkūrimas bei artėjantis Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-asis jubiliejus. Buvo keliamas klausimas, kaip įsijungti į šį minėjimą, kad tai turėtų išliekamosios vertės. Gal minėtos menės Seinų kunigų seminarijoje įrengimas bus vienas iš tų jubiliejinių darbų? Gal vertėtų įamžinti šio krašto žmonių, kurie dalyvavo Vilniaus konferencijoje, atminimą? Gal verta įkurti darbo grupę, kuri parengtų jubiliejinių darbų planą? – kėlė klausimus kalbančioji.

Juozas Sigitas Paransevičius pristatė LLB įstatų keitimo pasiūlymus. Tačiau taryba nusprendė šio darbo nesiimti per šį posėdį, o geriau susipažinus sugrįžti prie jo po metų. Tai gi sukūrė įstatų keitimo darbo grupę, į kurią buvo išrinkti J. S. Paransevičius, P. Maksimavičius ir Antanas Baudys. Paprašė jų siūlomus pakeitimus išsiųsti elektroniniu paštu tarybos nariams, kad šie galėtų su jais iš anksto susipažinti.

Tuo baigėsi LLB tarybos posėdis. Pagal galiojančius įstatus, kitas bus šaukiamas po metų.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Svečiuose pas prezidentę Dalią Grybauskaitę

SIMONA ZUBAVIČIŪTĖ

Irenos Casperavičiūtės nuotr.

Punsko Kovo 11-osios licėjaus atstovės su direktore I. Marcinkevičiene prezidentūroje

Grudžio 4 d. mes, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokiniai, kartu su Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos gimnazistėmis, Punsko Kovo 11-osios licėjaus merginomis ir Vidugirių mokyklos mokinėmis nuvykome į Vilnių, į prezidentūrą. Tą dieną prezidentė mus pakvietė į Kalėdų susitikimą. Be mūsų, seiniškių ir punskiečių, atvyko dar ir Baltarusijos, Latvijos, Karaliaučiaus krašto lietuvių vaikai. Susitikimo tikslas buvo pristatyti prezidentei, kaip mes, užsienio lietuviai, matome Lietuvą, mūsų tėvynę. Kiekvienos mokyklos

LR Prezidento kanceliarijos nuotraukos / R. Dėkiaus nuotr.

Vidugirių mokyklos atstovės ir direktorė O. Malinauskienė su LR prezidentė D. Grybauskaite

Punkso Darius ir Girėno gimnazijos mokinės ir mokytoja G. Vaznelienė su LR prezidente D. Grybauskaite

padovanojo Lietuvos rašytojų knygų. Prie akcijos „Knygų Kalėdos“ kaip paprastai prisijungė Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto bendruomenė.

Prezidentei papasakojome apie savo kraštą, mokyklą, apeigas. Bendrauti su LR prezidente Dalia Grybauskaite nebuvo nė truputį baisu. Priešingai – buvę labai jauku.

laukė mūsų dar viena dovana – ekskursija po Valdovų rūmus.

Po tokios turiningos dienos namo grįžome laimingi ir linksmi.

Įdomiausia, kad po renginio ji sutiko pasidaryti su mumis nuotraukas – asmenukes. Jos labai praturtins mūsų albumus. Džiaugiamės, kad turėjome galimybę pamatyti prezidentę ir prezidentūrą. Tikimės ateinančiais metais vėl čia apsilankyti.

Po renginio nuvykome į „Gusto blyninę“, kur sočiai ir skaniai pavalgėme. Už šias vaišes nuoširdžiai dėkojame LR konsulatui Seinuose. Po pietų

„Didžiausią reikšmę gyvenime turi tai, ką padarome dėl kitų“.
(Z. Ziglaras)

DĖKOJAME

Spalio mėnesį į mokyklą paskambino gerbiamas Leonardas Karalevičius, buvęs girininkas, šiuo metu pensininkas, gyvenantis Kalviškių kaime, šalia Vilniaus, norėdamas paremti Punkso licėjų.

Mokyklos reikmėms skyrė 600 eurų.

Gerbiamas Leonardai, nuoširdžiai dėkojame Jums už dovaną mokyklai. Linkime geros sveikatos, daug saulėtų ir šviesių dienų.

Punkso licėjaus bendruomenės vardu direktorė Irena Marcinkevičienė

Lietuvos kariuomenės diena Seinų „Žiburio“ mokykloje

SIMONA ZUBAVIČIŪTĖ

Lapkričio 24-ąją Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje buvo minima Lietuvos kariuomenės diena. Į „Žiburį“ atvyko kariai iš Marijampolės, Vidugirių pagrindinės mokyklos bei Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos mokiniai. Pirmiausia visi nuvažiavome į Berznyko, vėliau Seinų kapines, kur pagerbėme žuvusius už Lietuvos laisvę savanorius.

Grįžę į mokyklą stebėjome meno programėlę, kurią parengė I–VI klasių mokiniai. Kariai pristatė mums savo darbą trumpais filmais. Po to, mokinių nuomone, prasidėjo linksmiausia dienos dalis. Kariai mokė mus taisyklingai žygiuoti, parodė savo įrangą ir kaip ji naudojama, surengė mums varžybas

Lietuvos kariuomenės diena Seinų „Žiburio“ mokykloje

Tomo Bernecko nuotr.

ir nudažė veidus. Pasijutome kaip tikri kareiviai.

Labai didžiuojamės, kad Lietuvos kariuomenės dienos proga kariai iš

Lietuvos aplankė mus jau vienuoliktą kartą. Tikimės, kad mūsų mokykloje ši šventė bus minima dar daugelį metų.

Išvyka į kiną

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Lapkričio 18 dieną Punsko darželinukai buvo išvykę į Suvalkus į kiną. Vaikučiai žiūrėjo filmą „Sava – mažas, bet didelis didvyris“. Darželinukai žavėjosi pagrindiniais herojais, jų geraširdiškumu ir darbais. Maloniai leido laiką kine, valgė kukurūzų spragėsius. Į darželį grįžome pilni išpūdžių.

Darželinukai kino teatre Suvalkuose

Iš Punsko darželio archyvo

Navinykų mokykla šiemet švęstų garbingą 100 metų jubiliejų

NASTUTĖ SIDARIENĖ

KRONIKA – I KNYGA, PIRMAS PUSLAPIS

Pirmojoje mokyklos kronikoje (iš viso jų yra trys) parašyta, kad „Navinykuose caro laikais veikė slapta, daraktorių vedama lietuviška mokykla. 1915 m. įkurta pagrindinė keturklasė kaimo mokykla. Savo veiklą ji pradėjo T. Milončiaus namuose. Mokytojavo šio ūkininko sūnus. 1920 m. šią mokyklą uždarė lenkų administracija. Kažkiek laiko mokytojas mokė vaikus nelegaliai. Uždarytos lietuviškos mokyklos vietoje ta pati administracija įsteigė lenkišką mokyklą su neprivalomu lietuvių kalbos mokymu. Tada mokyklos patalpos buvo J. Sendos namuose.

II pasaulinio karo metais keletą mėnesių lietuviškai mokė mokytojas V. Žilinskas, bet jis turėjo nutraukti

mokymą, nes okupacijos metais visa kultūrinė ir švietėjiška veikla buvo uždrausta.

Po II pasaulinio karo Berneckų, V. Valinčiaus ir J. Milončiaus namuose veikė septynių klasių pagrindinė mokykla. Iki 1958/59 mokslo metų tai buvo lenkiška mokykla, po to lietuviška. Po kelerių metų pagal švietimo reformą perorganizuota į aštuonmetę mokyklą“.

ŠIS TAS IŠ PRAEITIES

1915 m. labai svarbūs mūsų krašto švietimo istorijai. Kas buvo anksčiau? 1914-aisiais, Pirmojo pasaulinio karo metais, panaikinamos rusiškos mokyklos, veikusios rusinimo laikmečiu. Valdant vokiečių kariuomenei susidaro palankios aplinkybės kurti lietuviškos mokykloms. Taigi 1915 m. kaimuose, kur yra šviesuolių,

skubiai atidaromos keturklasės lietuviškos mokyklos: Navinykų, Punsko, Vaitakiemio, Giluišių. Taip pat pradeda kurtis Burokuose ir Paliūnuose. Kituose Punsko valsčiaus kaimuose jos atidarytos vėliau, po 1915 m.

Pastato Navinykų mokykla dar ilgai neturi. Ji įsikuria Milončių namuose (toje vietoje dabar yra Berneckų sodyba). Vėliau mokykla veikia pas kitus ūkininkus: Sendus, Milončius (pas kitus, nes buvo dveji). Be pastato sėkmingai išsiverčiama iki 1962 m., kai vidury kaimo, Kalviadaržy, išauga naujas, mūrinis. Be pastatų tuomet ir dar ilgai gyvavo ne viena mokykla, nes esmė buvo mokiniai, mokytojai. Be jų mokykla neišlikdavo. Net jei valstybės įstatymai neleisdavo kurti mokyklos, kaimo šviesuoliai surasdavo jai ir vietą, ir mokytoją. Taip buvo iki 1915 m., kai Navinykuose slaptai dirbo daraktoriai. Daug duomenų apie jų darbą neišliko, kadangi lietuvių kalbos mokymas buvo uždraustas ir daraktorių darbas buvęs slaptas.

Slaptai mokyti vėl prireikė 1920–1922 m., kada lenkų administracija uždarė minėtą mokyklą ir jos vietoje įsteigė lenkišką. Vaikų tėvai lengvai nepasidavė. Nors buvo priversti vaikus leisti į valdiškas mokyklas, bet 1925 m. Navinykų gyventojai pasirašė deklaracijas dėl keturiasdešimt dviejų kaimo vaikų mokymo lietuvių kalba. Valdžia nepatenkino ne tik šio prašymo. Ji neatsižvelgė ir į kitų lietuviškų kaimų prašymus.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, pasinaudojant suirutę, spėta suorganizuoti lietuvių kalbos mokymą Navinykų mokykloje. Tuomet dirba mokytojas Vincas Žilinskas. Po keleto

2011 m. tuometinis LR švietimo ministras Gintaras Steponavičius Navinykų mokyklos direktorei Nastutei Sidarienei įteikia Lietuvos žemėlapij

Nastutės Sidarėnės nuotrauka

mėnesių vokiečiai uždaro mokyklą iki karo pabaigos. Baigiantis karui, 1944 m., Lenkijos valdžia mūsų krašte pradeda organizuoti lenkiškas keturklases mokyklas. Be Navinykų, tuo pačiu metu tokia įkuriama Punske, Pristavonyse, Vidugiriuose, Paliūnuose, o netrukus ir kituose kaimuose. Lietuvių kalbos pamokos išsirūpinamos tik trijose mokyklose, tarp jų Navinykų ir Vaitakiemio. 1946 m. vėl uždraudžiama mokytis lietuvių kalbos, bet 1951 m. kaimo žmonių pastangomis ši kalba įvedama kaip dalykas, o po metų mokykla jau yra lietuvių mokymo kalba. Ir vėl tai pati pirmoji mūsų krašte lietuviška mokykla (kartu su Vaitakiemio ir Punsko mokyklomis). Po dvejų metų organizacinis lygmuo pakeliamas iki septynių klasių, vėliau iki aštuonių.

Aštuonmetė mokykla veikia iki 2000 m., po to Lenkijos švietimo reforma perorganizuoja ją į šešiametę. Įgyvendinant ankstesnę švietimo reformą įkuriama Punsko valsčiaus mokykla, Vidugirių ir Vaitakiemio mokyklų organizacinis lygmuo sumažinamas iki keturių klasių, o vyresni vaikai pradami vežioti į Punską. Navinykų mokykla išlieka aštuonmetė, kadangi čia mokosi daugiausia vaikų. 1991 m. mokinių

skaičius išauga iki 100. Nuo pokario laikotarpio iki uždarymo ji yra didžiausia lietuviška pagrindinė mokykla šiame krašte (neskaičiuojant Punsko mokyklos lenkų ir lietuvių mokymo kalbomis).

KRONIKA – III KNYGA, PASKUTINIS PUSLAPIS

„2013 m. birželio 28 diena“

Iškilminga mokslo metų pabaiga. 0–VI klasių mokiniams auklėtojai išdalino pažymėjimus ir dovanas už gerus mokslo ir elgesio rezultatus. Iškilnėse dalyvavo mokiniai, jų tėvai, mokytojai ir valsčiaus viršaitis. Po pažymėjimų įteikimo gaudžiai ašarodamas viršaitis sakė, kad jam labai gaila šios lietuviškos mokyklos, kad padarys viską, jog ji išliktų. Treikia tik nuvykti į tarėjų sesiją, kuri prasidės už valandos, ir perbalsuojant pakeisti pačių tarėjų nuosprendį dėl uždarymo, priimtą 2013 m. gegužės 17 dieną.

Deja, taip neįvyko. Mokyklos klausimas net nebuvo įtrauktas į Valsčiaus tarybos posėdžio darbotvarkę. Mokyklos uždarymo nuosprendis toliau galioja.

2013 m. rugpjūčio 25 diena

Mokyklos atsisveikinimo šventė. Į šią liūdniausią visos mokyklos

istorijoje šventę susirinko visi mokiniai, jų tėvai, mokytojai. Susėdo visi kartu prie balta staltiese užtiesto stalo, lyg per paskutinę vakarienę, supjaustė tortą su užrašu „Navinykų mokykla“, pasidalijo prisiminimais (gal ašarų buvo daugiau negu prisiminimų), o mokiniai gavo po atminimo suvenyrą. Pabaigoje prie mokyklos visi sustojo bendrai nuotraukai. Pasiėmę po mokykloje išaugintą kambarinę gėlę (jų buvo 173 vazonai) paskutinį kartą uždarėme mokyklos duris.“

DABARTIS

Užgeso paskutinis žiburėlis kaimo. Važiuoji keliu ir matai: rudenį nukritus lapams šviečia naujas, vos penkiasdešimties metų pastatas, supamas senų medžių. Aiškiai mato si nauji balti langai. Jie lyg liūdno akys žvelgia į neaiškią ateitį. O gal mąsto, kaip šį besibaigiantį rudenį į mokyklą būtų sugužėję šventiškaip pasipuošę mokiniai, suvažiavę garbingi svečiai, būtų sakomos kalbos, teikiamos gėlės, gal ir lenta mokyklos šimtmečiui atminti būtų atsiradusi.

Vartydami kroniką, jau nuo šio šimtmečio pradžios perspektyviniuose planuose buvome numatę 2015 m. rudenį iškilmingai švęsti labai svarbų 100 metų jubiliejų.

„Sodžiui“ 20 metų

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Iš „Sodžiaus“ archyvo

„Sodžius“ scenoje

Be galo malonu pagerbti ir pasveikinti kitus. Lapkričio 14 dieną artimi Seinų mėgėjų teatro draugai – Lazdijų krašto muziejaus etnografinės Prano Dzūko sodybos mėgėjų teatras „Sodžius“ – minėjo savo veiklos 20-metį. Ta proga susilaukė daug dėmesio ir sveikinimų. Nuoširdžiai juos pasveikino ir seiniškiai.

Mes, Seinų teatras, pasimokėme iš savo bičiulių gerumo, pagarbos gyvenusiems žmonėms, vaidinti su tikru kunigu, o kai vaidinimui trūksta vyro – perrengti juo moterį. „Sodžiaus“ aktoriai parodė ir kitokių gudrybių, negailėjo patarimų. Ypač išiminėme vieną vasaros dieną, kai bičiuliai savu transportu paėmė mus iš Lazdijų ir nusivežė

pasirodyti teatrų festivalyje stebuklais garsėjančiame Šv. Mergelės Marijos miestelyje – Krekenavoje. Gražūs prisiminimai likę ir iš kitų susitikimų, bendravimo, bendrų pasirodymų.

O kaip susipažinome? Mus suvedė kaimo rašytoja gerb. Jadvyga Vailionienė, rašiusi pjeses ir mums, ir „Sodžiui“.

Minėjimas prasidėjo šv. Mišiomis Rudaminos Švč. Trejybės bažnyčioje, kuriose melstasi už gyvus bei jau anapilin išėjusius teatro aktorius: Birutę Duncikienę, Vytautą Sinkevičių, Lionę Stakvilevičienę, Valentiną Ivanovą ir Albiną Kaminską. Mišias aukojo Rudaminos parapijos kunigas Alfredas Nėnius bei prieš dvidešimt metų čia dirbęs kunigas Valerijus Rudzinskas. Būtent pastarojo paraginti ruda-

miniečiai 1995 m. ryžosi įsteigti teatrą.

Šv. Mišiose kun. V. Rudzinskas pabrėžė kūrybos svarbą mūsų gyvenime: „Šių dienų pasaulyje vis mažiau randame kuo pasidžiaugti. Pasaulį apėmęs liūdesys ir nusivylimas. Jūs, aktoriai, savo veikla daugeliui žmonių suteikiate laimės, džiaugsmo akimirky. O tai yra pats svarbiausias dalykas mūsų gyvenime. Dievui labiausiai rūpi, kad žmogus būtų laimingas, džiaugtųsi gyvenimu. Jūs pildote Dievo valią šioje žemėje. Džiaukitės gyvenimu ir džiuginkite kitus.“ Dvasininkas paminėjo, kad mes turime tai, ko neturi net didieji miestai – bendruomenės. Būtent per jas ir jose, pasak kunigo, sklaidžiasi kūrybinės idėjos, o be kūrybinės

galios nieko daugiau ir neturime.

Vėliau šventės oficialioji dalis vyko Šeštokų miestelyje, verslininkui R. Pypliui priklausančioje kavinėje „Slenkstis“. Kun. V. Rudzinskas pasidalijo su visais buvusiais bei esamais teatro aktorais savo išleista knygele „Būk laimingas“. (Jis išleidęs taip pat nemažai poezijos knygų.) Kun. A. Nėnius linkėjo tęsti teatro veiklą. Svečio teisėmis lankęsis Seimo narės Kristinos Miškinienės padėjėjas, Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys Saulius Petrauskas perskaitė Seimo narės padėką teatrui. Kolektyvo vadovei Marijonai Pečiukonienei bei režisieriui Aldonai Surdokienei jis įteikė dovanas.

Neoficialiojoje šventės dalyje visiems buvo išdalinti palangiškio keramiko Jono Grundos pagaminti jubiliejiniai medaliai bei Lazdijų rajono savivaldybės ir teatro „Sodžius“ lėšomis išleista knygelė „Kaimo vieškeliu sugrįžta praeitis“, kurioje galima susipažinti su teatro veikla, jo ištakomis, gastrolių nuotraukomis. Knygelės sudarytoja A. Surdokienė sakiusi, kad dar vasarą buvo parengusi projektą per Šeštokų seniūnijos bendruomenės komitetą (kur ji

eina pirmininkės pareigas) Lazdijų rajono savivaldybei bendruomenėms remti ir laimėjo 300 eurų. Tai didžiausia skirta suma. Dar 170 eurų prisidėjo iš teatro sąskaitos. Leidinį išspausdino leidykla „Piko valanda“ Marijampolėje.

Ši knygelė labai įdomi. Pratarinėje – „Sodžiaus“ vadovės linkėjimai. Skyrelyje „Nelikime abejingi praeičiai“ aprašoma teatro veikla nuo įsikūrimo 1995 m. iki 2001 m., kai šis kolektyvas veikė Rudaminoje kaip Rudaminos parapijos teatras „Sodžius“. 2001–2003 m. veikla buvo tęsiama Naujosios Kirsnos kaime. Tai atsispindi „Gyvenimo vingiuose“. Nuo 2004 m. teatro buveinė yra Etnografinėje Prano Dzūko sodyboje. Apie tai rašoma skyrelyje „Senolių atmintis gyva“. Čia aprašomi visi tais metais vaidinti spektakliai su trumpomis sceninėmis ištraukomis. Toliau pateiktas buvusių ir esamų artistų sąrašas, kuriame 53 pavardės.

Kaip buvo sprendžiamas klausimas, ką vaidinti, galima sužinoti kitame skyrelyje, o skaitydami skyrelį „Susipažinkime“ rasime visų šioje teatro šventėje vaidinusių kolektyvų pavadinimus. Dar viename

– „Judinamas akmuo neapsamanoja“ – aprašomos ne tik teatro „Sodžius“ išvykos vaidinti, bet ir kelionė keltu iš Latvijos sostinės Rygos į Švediją. „Praeities atspindžiuose“ paminėta, kokie kolektyvai vaidinę Etnografinėje Prano Dzūko sodyboje. Dabartinių teatro aktorių gyvenimo aprašymus rasime skyrelyje „Gyvenimo tėkmė“. Knygelė užbaigiama „Užkulisiais, arba ką apie mus sako ir rašo“.

Malonią staigmeną minėjimui paruošė buvusi kolektyvo dalyvė Linutė, kuri jau daug metų gyvena Kaune. Atvykusi su savo vyru – kapelos muzikantu, gražiu muzikavimu ir dainavimu, pritariant visiems susirinkusiems, pajavairino šventės scenarijų. Buvę bei esami teatro aktoriai, linksmai bendraudami, minėjo įsimintiniausius teatro veiklos įvykius, dalijosi gyvenimo patirtimi, išsakė vieni kitiems linkėjimus.

Už talkinimą rašant šį straipsnį dėkoju ilgametei „Sodžiaus“ vadovei, režisieriui, poetiui Aldutei Petruškevičiūtei-Surdokienei (josios giminių šaknys mūsų krašte) ir šio teatro aktoriumi Tadu Mikeliūnui.

Sėkmės Jums, gerbiami Bičiuliai, tolesnėje veikloje!

„Sodžiaus“ dalyviai

Iš „Sodžiaus“ archyvo

Apdovanoti šeši Dainavos

Alfredo Pliadžio nuotr.

LR krašto apsaugos ministras Juozas Olekas teikia partizanų apdovanojimus Merkinės muziejaus vadovui Mindaugui Černiauskui

Lietuvos kariuomenės dienos iškilmingo minėjimo proga lapkričio 23-iąją LR krašto apsaugos ministro ir kariuomenės vado apdovanojimų įteikimo ceremonijoje Krašto apsaugos ministerijos Baltojoje salėje šeši Dzūkijos partizanai po mirties apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu:

Krašto apsaugos ministro įsakymu apdovanoti Ginkluoto pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijos dalyvių, įstatymo nustatyta tvarka pripažintus kariais savanoriais, ir asmenis, pasižymėjusius nuo 1990 m. kovo 11 d. iki 1991 m. rugpjūčio 23 d. kuriant ir stiprinant Lietuvos Respublikos krašto apsaugą:

- ats. ltn. Boleslovą (Balį) ŠIMKONĮ, g. 1908 m. (medalio Nr. 3955) (po

mirties);

- mjr. Joną JAKUBAVIČIŲ, g. 1918 m. (medalio Nr. 4046) (po mirties);

- kpt. Feliksą DAUGIRDA, g. 1916 m. (medalio Nr. 4047) (po mirties);

- kpt. Julijų MAKARAVIČIŲ, g. 1928 m. (medalio Nr. 4048) (po mirties);

- vrš. Joną DAUGIRDA, g. 1919 m. (medalio Nr. 4049) (po mirties);

- eil. Adomą DAUGIRDA, g. 1922 m. (medalio Nr. 4050) (po mirties).

Apdovanojimai (medaliai ir įrėminti liudijimai) buvo įteikti Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejaus direktoriui Mindaugui Černiauskui, kadangi išvardinti partizanai įpėdinių

nepaliko, o giminių nepavyko surasti. Mindaugas Černiauskas, priimdamas apdovanojimus saugoti Merkinės muziejuje, trumpai ir prasmingai tarė: „Saugosime ir garsinsime“.

Šių eilučių autorius 2014 m. pavasarį surinko istorinius, archyvinius biografijų duomenis ir kreipėsi į LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisiją, kad būtų suteiktas teisinis kario savanorio statusas, pripažinti kariniai laipsniai pagal vykdytas pareigas, taip pat būtų kreiptasi į Krašto apsaugos ministeriją, jog būtų apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties):

1. Lietuvos kariuomenės puskarininkis, Lietuvos šaulių sąjungos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago grupės (1949 m. birželį vietoje grupių įvestos tėvūnijos) vadas, partizanų viršila Jonas Jakubavičius-Rugys (1918–1948). Būrio, bataliono, grupės, tėvūnijos vadas Jonas Jakubavičius-Rugys ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa ir atkaklumu. Pats planuodavo priešų užpuolimus, kuriuos laimėdavo su minimaliais nuostoliais. Žuvo panaudojus MGB-istų klastą, išdavus rėmėjui. Palaidojimo vieta nežinoma. Jonas Jakubavičius nebuvo vedęs.

2. Lietuvos kariuomenės puskarininkis, Lietuvos šaulių sąjungos narys, pagrindinės „Geležinio Vilko“ organizacijos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos vadas, partizanų viršila Feliksas Daugirdas-Šarūnas (1916–1949). Būrio vadas, bataliono vado pavaduotojas, grupės vado pavaduotojas, tėvūnijos vadas Feliksas

apygardos partizanai

GINTARAS LUČINSKAS

Daugirdas-Šarūnas ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa ir atkaklumu. Pats organizuodavo priešų užpuolimus. Žuvo išduotas. Palaikai niekinti Merkinėje. Palaidojimo vieta nežinoma. Feliksas Daugirdas nebuvo vedęs.

3. Lietuvos šaulių sąjungos narys, pagrindinės „Geležinio Vilko“ organizacijos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos būrio vadas Jonas Daugirdas-Kovas (1919–1949). Būrio vadas Jonas Daugirdas-Kovas ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. Žuvo išduotas. Palaikai niekinti Dauguose. Jonas Daugirdas nebuvo vedęs.

4. Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos partizanas Adomas Daugirdas-Gailius (1922–1949). Partizanas Adomas Daugirdas-Gailius ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais. Žuvo išduotas. Palaikai niekinti Dauguose. Adomas Daugirdas nebuvo vedęs.

2014–2015 m. kreiptasi į LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisiją, kad būtų pripažinti kariniai laipsniai pagal vykdytas pareigas, taip pat būtų kreiptasi į Krašto apsaugos ministeriją, jog būtų apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties):

1. Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Geležinio Vilko tėvūnijos vadas Julius Makarevičius-Varpas (1928–1952). Jis ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. Žuvo išduotas. Palaidojimo vieta nežinoma. Julius Makarevičius nebuvo vedęs. Teisinis

kario savanorio statusas Juliiu Makarevičiui (Makaraičiui) buvo suteiktas 1998 metais.

2. Lietuvos kariuomenės leitenantas, Dainavos apygardos partizanų būrio vadas Boleslovas Šimkonis-Šarūnas (1908–1945). Liškiavos apylinkių partizanų „Šarūno“ būrio vadas Boleslovas Šimkonis-Šarūnas ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. 1945 m. vasario 5 d. žuvo mūšyje, jo vadovaujamam būriui kaunantis su NKVD kariais. Palaidotas Liškiavos mstl. kapinėse. Informacijos, kad Boleslovas Šimkonis turėjo vaikų, nepavyko rasti, jo žmona mirusi 1948 metais. Teisinis kario savanorio statusas Boleslovui Šimkoniui buvo suteiktas 1999 metais.

Apdovanojimus iš LR krašto apsaugos ministro Juozo Oleko rankų priėmęs Merkinės muziejaus vadovas Mindaugas Černiauskas teigė: „Šiems apdovanojimams muziejuje rasime pagarbią vietą. Įsipareigojame priimti partizanų medalius ir medalių liudijimus bei juos eksponuoti nuolat viešai gerai matomoje vietoje kartu su partizanams skirta ekspozicijos asmenine dalimi – partizanų nuotraukomis, žūties vietų nuotraukomis ir kt.“

Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus yra vienintelis Varėnos rajone muziejus, kur pristatoma aktyvaus pasipriešinimo

okupantams istorija. Vienos intensyviausių kovų vyko būtent Merkinės apylinkėse. Pati vietovė buvo dviejų pagrindžio administracinių vienetų geografinėje sandūroje. Vienas garsiausių mūšių pokario istorijoje: 1945 m. gruodžio 15 d. Lietuvos partizanų įvykdytas Merkinės miestelio puolimas. 1945 m. vasario 28 d. netoli Merkinės įvyko garsiosios Panaros kautynės. Abiejuose mūšiuose dalyvavo po kelis šimtus vyrų. Aktyvią pagrindžio veiklą Merkinėje ir gretimoje teritorijoje vykdė legendinis Lietuvos partizanas, Dainavos apygardos partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, pirmasis Pietų

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis

Gintaro Lučinsko nuotr.

Mindaugo Černiausko nuotr.

Partizanų apdovanojimams eksponuojami Merkinės kraštytyros ir genocido muziejuje

Lietuvos partizanų srities vadas Juozas Vitkus-Kazimieraitis. Muziejui šiandien priklauso ir buvusi NKVD būstinė. Šiame pastate po renovacijos pagal galimybes ketinama įrengti naują ekspoziciją, kuri bus skirta ir pokario istorijai. Muziejus taip pat rūpinasi Merkinės kryžių kalnelio priežiūra. Šiuo memorialu įamžintas apie 400 partizanų atminimas.

Merkinės kraštytyros ir genocido muziejus Varėnos rajone neabejotinai yra svarbiausia tokio pobūdžio institucija, kuri tiesiogiai rūpinasi Lietuvos partizanų atminimo įamžinimu: muziejus veda edukacinius užsiėmimus, organizuoja partizanų, jų rėmėjų ir politinių kalinių bei tremtinių pagerbimo renginius, platina šios tematikos literatūrą.

Netrukus skaitytojus pasieks knyga
„LIETUVOS KARIUOMENĖS BRIGADOS GENERALAS KLEMENSAS POPELIUČKA“,
 kurią spaudai parengė Dzūkijos kraštytyrininkas Gintaras Lučinskas. Joje aprašomi Nepriklausomos Lietuvos karininko, ilgamečio Lietuvos kariuomenės karo technikos viršininko, brigados generolo Klemenso Popeliučkos (1892–1948) gyvenimas ir veiklos kelias, žymus jo indėlis į Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės kūrimą, Nepriklausomybės kovas su bermontininkais Šiaurės Lietuvoje, lenkais ir bolševikais, Lietuvos kariuomenės modernizavimą ir aprūpinimą karine technika, geležinkelių tinklo plėtojimą šalyje. Ši knyga – svarbus šaltinis Lietuvos Respublikos kariuomenės tyrinėtojams ir jos istoriniam palikimui išsaugoti. Knygos apimtis – 280 psl., 124 iliustracijos, tiražas – 600 egz.

Lietuvių veikla Petrapilyje

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Uždarius Vilniaus universitetą 1832 metais Lietuvos jaunimas vykdavo studijuoti Petrapilio aukštosiose mokyklose. 1844 m. perkėlus iš Vilniaus į Petrapilį dvasinę akademiją, čia atvykdavo mokyti dažnai Seinų ar kitas seminarijas baigę klierikai. Iki Pirmojo pasaulinio karo čia gyveno daug (apie 30 tūkst.) lietuvių darbininkų ir amatininkų, todėl lengva buvę plėtoti lietuvišką veiklą. Apie tai savo „Atsiminimuose“ užsimena ir vaikystę Petrapilyje praleidusi Ona Girčytė-Maksimaitienė.

1892 m. įsteigta Petrapilio labdaringoji lietuvių ir žemaičių draugija. Jos pirmininkas buvo P. Vileišis, vėliau V. Matulionis. Draugijos tikslas, kaip rašo „Varpas“ – „palaikyti doroviškai ir medžiagiškai nepasiturinčius savo narius bei moksleivius šelpti“. Lietuvių spaudos draudimo laikmečiu Petrapilyje pradėjo veikti

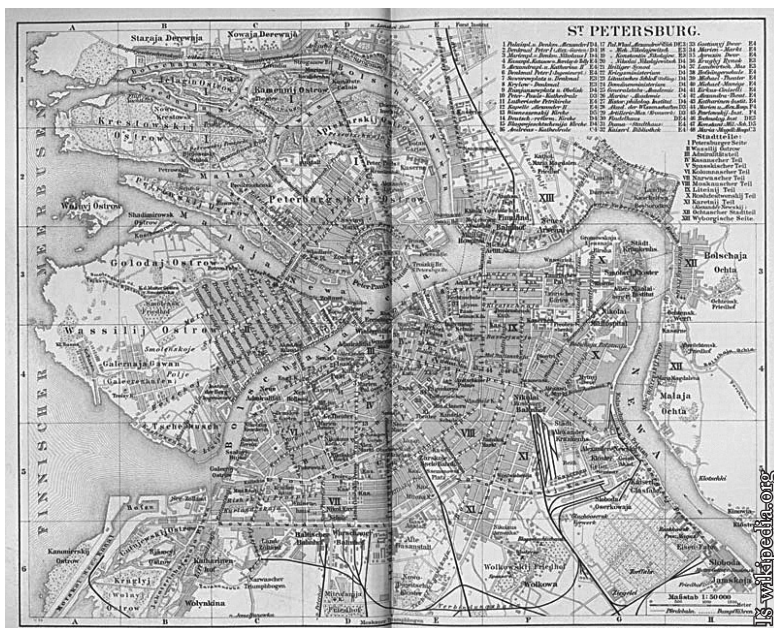
lietuvių teatras. Per metus leista surengti keturis vakarus (taip kaupia lėšas pašalpoms). Nuo 1893 m. imta rengti pasilinksminimus, po metų ir su koncertine dalimi. 1895 m. kovo 31 d. Petrapilyje pastatytas pirmas lietuviškas vaidinimas – J. Blizinskio „Žentas dėl parodos“, po jo dainavo mišrusis choras, vadovaujamas K. Jakšto. 1899 m. Petrapilyje įsteigta Savitarpinės pagalbos draugija (pašalpos ir paskolos), po 2 metų – vaidintojų būrelis, dar po 2 metų – Mažturčių lietuvių savitarpinės pagalbos draugija. 1906 m. gruodžio 1 d. pastatyta A. Fromo-Gužučio „Ponas ir muzikai“. Po metų vakaruose pradėjo dalyvauti Kipras Petrauskas (dainavo solo ir vadovavo chorui) ir pakviestas padėti lietuvių teatrui aktorius K. Glinskis. 1912 m. teatras atsiskyrė nuo draugijų ir pasivadino Petrapilio lietuvių dramos ir muzikos kuopa. Apie tai rašė Balys

Petrapilyje, motina Rozalija Kuzmickaitė iš Dusetų miestelio buvo atvykusi į Petrapilį pas savo vyresnį brolių Igną Kuzmicką, dirbusį katedroje vyresniuoju zakristijonu. Per karą Igno Kuzmicko šeima pakliuvo į Japoniją ir ryšiai nutrūko visam laikui.

Tėvas Jonas Girčys, kilęs iš Vėlikuškių kaimo Zarasų apskrityje, išmokęs siuvėjo amato, keliavo po sodybas. Kariuomenėje būdamas išmoko kirpti ir siūti kariškus drabužius. Jam pasiūlyta atsikelti į Petrapilį. Įgijo cecho meistro vardą ir dirbo 2-ajame kadetų korpusė siuvalkos vedėju – sukirpėju. Siame korpusė 1903 m. dėstė žymus istorikas, karo inžinierius Teodoras Narbutas (g. 1784 m. lapkričio 8 d. Šiauriose prie Gardino, m. 1864 m. lapkričio 27 d. Vilniuje; lietuvių istorikas romantikas, tautosakos ir kultūros tyrinėtojas, archeologas, inžinierius architektas; pagrindinis jo darbas – 9 tomų „Lietuvių tautos istorija“).

Jonas Girčys buvo didelis visuomenininkas, aktyviai dalyvavo lietuviškoje veikloje, priklausė kelioms draugijoms. Minėdavo bibliotekininką Silvestrą Baltramaitį, labai gerbė ir rėmė studijuojančius Petrapilyje lietuvius (ne vienam pasiuvo ar pataisė drabužį). Girčių namuose dažnai lankydavosi Petrapilyje gyvenę ir dirbę: K. Būga, A. Voldemaras, L. Janulionis, M. Reinys, M. Morkeilis ir kt.

Čia tik nuotrupos aptiktų žinių, bet šis gražaus darbo lietuviybės labai pavyzdys lai paskatins Seinijos lietuvius aktyviai veikti, palaikyti lietuviškas mokyklas, dalyvauti saviveikloje.

Sankt Peterburgo žemėlapis. 1888 m.

Draugija „Sietynas“

ALGIMANTAS KATILIUS

Po lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis uždraudimo greitai lietuviškos knygos buvo pradėtos spausdinti užsienyje, daugiausia Prūsijoje. Išspausdinti knygos buvo viena dalis darbo, kita – jas pristatyti skaitytojui. Turėjo atsirasti žmonių, kurie knygas iš Prūsijos atgabentų į Lietuvą ir jas išplatintų. Žmonės, kurie ėmėsi šio darbo, pavadinti knygnešiais. Knygos gabentos ir platintos slapta.

Nelegaliam knygų gabenimui iš Prūsijos į Lietuvą abipus sienos buvo sukurtas visas tinklas. Keliaudami iš kaimo į kaimą knygnešiai turėjo patikimų pažįstamų, pas kuriuos galėdavo apsistoti ir gauti reikiamą pagalbą. Prie sienos buvo patyrusių vedlių, padėdavusių ją pereiti. Prūsijos pusėje knygų buvo galima laisvai įsigyti spaustuose ir knygynuose. Su spaudiniais grįžtančių knygnešių poreikiams pasienyje prie viešelių buvo įsisteigę karčemų-viešbučių. Paprastai knygnešiai naudojami nešikų paslaugomis, su jais būdavo sutariama susitikti dar prieš einant į Prūsiją užpirkti spaudinių. Nupirkta spauda pakuota į ryšulius, kurie kartais sverdavo 32 kg ir daugiau. Spaudinius pernešti atėdavo nuo 10 iki 30 vyrų, kuriems vadovavo pats knygnešys arba vienas iš samdytų asmenų. Nešikai su draudžiamu kroviniu kokioje nors saugioje vietoje laukdavo patogaus momento pereiti sieną. Ją perėjus, ryšulius reikėdavo nunešti iki slėptuvės – tarpinio punkto, kuris būdavo nuo sienos nutolęs keletą kilometrų. Čia būdavo atsiskaitoma su nešikais. Tarpiniame punkte saugumo sumetimais spauda ilgai nebuvo laikoma, tik gabenama toliau nuo

sienos. Iš pasienio spauda būdavo vežama tamsiomis naktimis, lietingu oru arba siaučiant pūgai. Knygas slėpdavo šieno vežimuose, pelų maišuose, vežimuose su dvigubu dugnu, įsodinę „ligonį“, „pamišėlį“, „valdininką“, „dvasininką“, įdėję net karštą su „numirėliu“ ir kitais būdais. Spaudinių gabenimas knygnešio gyvenime buvo tik vienas etapas, kitas – jų platinimas, kad sugrįžtų įdėti pinigai ir būtų apyvartinių lėšų naujai siuntai parvežti. Knygų gabentojas pats retai užsiimdavo vienetiniu spaudinių platinimu, pargabentas knygas išparduodavo urmu. Tą darbą atlikdavo platiniojai, kurie iš pačių gabentojų ar tarpininkų įsigydavo nedidelį kiekį spaudinių. Spaudos platiniojai šį darbą derindavo su kokia nors patogią profesija: keliaujančio siuvėjo, knygrišio, krosnių mūrininko, lentų pjovėjo, staliaus, apsimesdavo elgetomis. Populiariausia priedanga buvo smulki prekyba pramonės, amatų gaminiais, rožančiais, medalikėliais, škaplieriais, legaliais leidiniais, religiniais paveikslėliais iš laikinų būdelių, palapinių turgaus dienomis, per mugės, bažnytines šventes.

Nuo pat knygnešystės pradžios ieškota tokių veiklos formų, kuriomis būtų galima pasiekti geresnių rezultatų, efektyviau panaudoti turimus piniginius resursus, tausoti žmones. Slaptų organizacijų ir draugijų sukūrimas kaip tik padėjo efektyviau skleisti nelegalų spausdintą lietuvišką žodį. Organizuotą knygnešių veikimą pradėjo Žemaičių vyskupijos vyskupas Motiejus Valančius. Vyskupo sukurta organizacija daug kuo skyrėsi nuo vėliau atsiradusių knygnešių draugijų, tačiau

yra labai svarbi tuo, kad padėjo pagrindus lietuviškos spaudos leidimui Prūsijoje ir atrado būdus bei kelius šios spaudos gabenimui į Lietuvą. M. Valančiaus kaip vyskupo autoritetas ir turima valdžia leido tai daryti pirmiausia į šią veiklą įtraukiant kunigus, o vėliau ir kitus žmones. Po vyskupo M. Valančiaus iš kunigų organizacijų ypač pasižymėjo Seinų vyskupijos kunigas, Sudargo klebonas Martynas Sederevičius. Jis ne tik subūrė knygnešius, bet ir pats dirbo literatūrinį darbą – rašė ir vertė religinio ir moralinio turinio knygas. Pastaraisiais dviem lietuviškos spaudos draudimo dešimtmečiais atsirado net kelios stambesnės knygnešių draugijos, kurios paliko ryškų pėdsaką ne tik spaudos draudimo istorijoje, bet ir daug prisidėjo prie lietuvių tautinio atgimimo plėtros. 1885 m. įsteigta Garšvių bendrovė arba draugija, kuriai priklausė 58 asmenys. Nuo 1889 m. iki 1895 m. veikė „Atgajos“ draugija, kurios pagrindą sudarė Joniškio ir Gruzdzlių apylinkių gyventojai. Užnemunėje, tuometinėje Suvalkų gubernijoje, veikė trys stambesnės knygnešių draugijos: „Sietynas“, „Artojų“, „Lietuvos tarnų“. Dabar pereikime prie „Sietyno“ draugijos. Rašydami apie ją, remsimės Vytauto Merkio straipsniu apie „Sietyno“ draugiją.

Kada įkurta „Sietyno“ draugija? Vienuose šaltiniuose nurodoma 1892 m. data, kituose 1894 metai. Vienas iš „Sietyno“ kūrėjų Vincas Šlekys 1894 m. balandžio mėn. „Ūkininko“ 4 nr. rašė, kad draugija įkurta 1894 m. kovo pabaigoje. Pasiųstoje į JAV leistą „Vienybę lietuvininkų“ korespondencijoje V. Šlekys

Iš www.respublikosvestybes.lt

Juozo Zikaro „Knygnešio“ skulptūra

nurodė tikslią „Sietyno“ įkūrimo datą, t. y. 1894 m. kovo 26 d. Po 40 metų rašytuose atsiminimuose jis paminėjo, kad draugija buvo įkurta ir įstatai priimti 1894 m. birželio 23–24 d. Žandarai, kurie likvidavo „Sietyną“, remdamiesi kvotų duomenimis, manė, kad slaptoji draugija V. Šlekiui iniciatyva įkurta 1894 m. pabaigoje. 1892 m. data, matyt, atsirado dėl to, kad vienam iš aktyviausių „Sietyno“ steigėjų V. Šlekiui 1892 m. pabaigoje ar 1893 m. pradžioje kilo mintis įsteigti draugiją, kuri platintų

draudžiamą lietuvišką spaudą ir turėtų platesnius politinius tikslus. Tuo reikalu jis, Juozas Kačergis, Sergijus Čėsna ir Senkus susitiko Marijampolėje, „Bešonės“ smuklėje. Tačiau tas pasikalbėjimas ir liko tik pasikalbėjimu, nebuvo įkurta jokia draugija. Atkrenta ir žandarų pateikta 1894 m. pabaigos data. Lieka V. Šlekiui pateiktos dvi datos: 1894 m. kovo mėn. pabaiga ir Joninės.

Ap t a r d a m a s įkūrimo datas, V. Merkys rašo: „Palyginus 1894 m. „Ūkininke“ bei „Vienybės lietuvininkų“ korespondencijų ir 1934 m. V. Šlekiui atsiminimų duomenis, matyti, kad atsiminimuose dėl draugijos datos klystama.

„Ūkininke“ yra atpasakoti draugijos įstatai, todėl per 1894 m. jonines jų kurti jau nebereikėjo. Nereikėjo ir draugijos vardo parinkti, nes „Ūkininke“ minimas ne bevardės, o „Sietyno“ draugijos įkūrimas. Per jonines, matyt, neteko nė pirmosios valdybos rinkti, nes „Ūkininke“ rašoma apie įstojamojo bei nario mokesčio įplaukas į draugijos išdą. Vadinasi, tuomet jau turėjo būti išdininkas rinkti bei saugoti šioms lėšoms. Įstatai, kaip rašoma „Ūkininke“, numatė, jog draugijos lėšomis disponuoja komitetas (valdyba),

susidedąs iš viršininko (pirmininko), jo padėjėjo, raštininko (sekretoriaus), išdininko, išdo saugotojo ir knyggininko. Per 1894 m. jonines, matyt, įvyko ne steigiamasis „Sietyno“ draugijos susirinkimas, o tik vienas iš svarbesnių vadovaujančių sietyniečių pasitarimų, kuriame galėjo būti papildomai svarstomi programiniai ir organizaciniai klausimai.“ (Žr. Merkys, Vytautas, „Sietyno“ draugija ir jos byla, in: Iš lietuvių kultūros istorijos, t. 8: Mokslo, kultūros ir švietimo draugijos, Vilnius: „Mokslas“, 1975, p. 13.) Vadinasi, „Sietyno“ draugija įsteigta 1894 m. kovo pabaigoje.

Draugijos „Sietynas“ svarbiausias tikslas – „šelpiti lietuvių“. Jam pasiekti buvo numatytos tokios priemonės: įsigyti lietuviškos nelegalios spaudos, steigti biblioteką draugijos nariams šviestis, įpareigoti narius platinti knygas, draugijos lėšas skirti naudingiems tautiniams tikslams remti. Draugija savo nariams taip pat kėlė uždavinį rinkti ir užrašinėti dainas, pasakas, mįsles, patarles ir kitą liaudies kūrybą. „Sietynas“ skelbėsi esąs ir blaivybės draugija, draudžianti savo nariams visus be išimties alkoholinius gėrimus.

Draugijos nariais buvo priimami patikimi asmenys, kurie turėjo siekti jos numatytų tikslų ir laikytis įstatų. Pagal įnašų dydį nariai buvo suskirstyti į keturias grupes. Garbės nariais buvo laikomi tie asmenys, kurie įmokėjo 4 rublius stojamojo mokesčio, o paskui kas mėnesį mokėjo 2 rublius. Per visą „Sietyno“ veiklos laikotarpį garbės narys buvo vienas – Jonas Čėsna. Kitų trijų grupių paprastieji nariai pasiskirstė taip: I skyriaus nariai mokėjo po pusę rublio stojamojo mokesčio ir 1 rublį mėnesinio, II skyriaus – atitinkamai po 0,5 rublio ir 0,5 rublio, III skyriaus – po 0,5 rublio ir 0,2 rublio. Nors nariai skirstyti į atskirus skyrius, bet teisės visų buvo vienodos. 1896 m. draugija turėjo apie 70 narių. Daugiausia jie priklausė II skyriui. Draugijos nariai

pagal gyvenamąją vietą priklausė atitinkamai savo kuopelei. Buvo susidariusios aštuonios kuopelės. Draugijos centras buvo Marijampolė. „Sietyno“ vadovas V. Šlekys gyveno prie pat šio miesto, Mokolų kaime. Jis draugijai vadovavo iki 1896 m. lapkričio, kol išvyko į JAV redaguoti laikraštį „Garsas Amerikos lietuvių“. Savo pareigas, draugijos įstatus, šifruotą narių sąrašą ir kelis literatūros maišus perdavė Juozui Bliūdžiui iš Bliūdžiškių kaimo. Draugijos vadovų susitikimai, pasitarimai, pasikeitimai literatūra dažnai vykdavo javų pirklio Šatensio „Palermo“ viešbutyje Marijampolėje. Labai svarbi buvo ir nario Felikso Vitkausko laikoma kolonijinių prekių parduotuvė. Ją 1893 m. žodiniu sutarimu įkūrė keli Marijampolės apylinkių ūkininkai. Parduotuvės vedėjo pareigos buvo patikėtos F. Vitkauskui. Šioje parduotuvėje buvo prekiaujama ne tik kolonijinėmis prekėmis, bet ir lietuviškomis knygomis bei laikraščiais. „Sietyno“ kuopelės veikė Liudvinavo apylinkėse, Pilviškiuose, Bartninkų apylinkėse, Gražiškiuose, Kalvarijos apylinkėse. Pilviškių kuopelės steigėjas buvo Juozas Kačergis. Jis suorganizavo 17 ūkininkų bendrovę, kuri sudėjo 1550 rublių ir Pilviškiuose įsteigė kolonijinių prekių parduotuvę. Jos vedėju ir kasininku tapo pats J. Kačergis. Ši parduotuvė, kaip ir ta Marijampolėje, buvo priedanga „Sietyno“ draugijos veiklai.

„Sietynas“ svarbiausiomis priemonėmis tikslui pasiekti laikė švietimą ir moralinę auklėjimą. Kaip kultūros-švietimo draugija, „Sietynas“ turėjo tapti ir knygnešių draugija. Buvę sietyniečių, kurie tapo knygnešiais – atsigabendavo draudžiamos lietuviškos spaudos ir ją platino. Tačiau dauguma knygnešių nepriklausė „Sietynui“, tik jį aptarnavo. Draugija į savo pusę patraukė kelis įgudusius knygnešius. Vienas iš tokių buvo Juozas Navickas. Jis nešdavo draudžiamą literatūrą iš Prūsijos, ją paslėpdavo

Opšrūtų kaime pas Praną Vilktrakį, o iš ten pristatydavo į Pilviškius S. Matulaičiui ir J. Kačergiui. Uolūs Pilviškių sietyniečių spaudos platintojai buvo Juozas Rimša ir Motiejus Baltūsis. Su „Sietyno“ draugija bendradarbiavo garsus knygnešys Juozas Kancleris. Daugiausia J. Kancleris spaudą nešdavo per sieną ties Slibinų kaimu, netoli Naumiesčio, ir ją slėpdavo Šukliuose. Iš ten arkliais veždavo spaudos platintojams J. Rimšai ir gydytojui S. Matulaičiui, sietyniečiams V. Bielskui, J. Bliūdžiui. Nemažos siuntos iš J. Kanclerio patekdavo į Marijampolę Jurgiui ir Petronėlei Lietuvninkams, kartais nurodant, kam atvežtą spaudą pristatyti. V. Merkys rašo: „Iš Marijampolės slapto Lietuvninkų sandėlio draudžiama spauda pasklisdavo gana plačiai. Visų pirma čia nelegaliais leidiniais apsirūpindavo centrinė „Sietyno“ kuopelė, V. Šlekys. Gydytojas Kazys Grinius prisimena, kad jis, apsigyvenęs Marijampolėje, rado jau nusistovėjusį susisiekimą su Tilže per Vincą Šlekį arba Vilkaviškio varpininkus. Čia jis reguliariai gaudavo laikraščius ir gausybę knygų. Lietuvninkai kaip tik ir buvo pagrindiniai spaudos tiekėjai V. Šlekiui bei kitiems marijampoliečiams.“ (Merkys V., min. veik., p. 19.)

„Sietynas“ griežtai laikėsi konspiracijos reikalavimų ir valdžios dėmesio į save neatkreipė. Pirmieji įkliuvo draugiją aptarnavę knygnešiai. Kilę įtarimų, kad čia ne pavieniai asmenys, o organizacijos dalyviai. Žandarai aptiko „Sietyno“ pėdsakus. Draugijos bylos tyrimas vyko vadovaujant Marijampolės ir Naumiesčio apskričių žandarų valdybos viršininkui rotmistriui Andrejui Vonsiackiui.

Sudarydami „Sietyno“ bylą, žandarai padarė nemažiau kaip šimtą kratų. Įtarinėjo beveik visus vietas lietuvių inteligentus, moksleivius, šiaip raštingus žmones. „Sietyno“ byloje buvo kaltinami 34 asmenys, iš kurių 4 žandarams nepavyko surasti.

Be to, J. Kriaučiūnas buvo perduotas Kauno gubernijos žandarų valdybos žinion ir jam užvesta atskira byla. Baigiant bylą, joje liko 29 kaltinamieji. Byloje buvo areštuota 18 asmenų. Keturiolika suimtųjų po 13–165 dienų arešto gavus piniginių užstatą buvo paleisti. Tačiau J. Čėsna, J. Kačergis, Andrius ir Pranas Matulaičiai visą kvotos laiką išbuvo Kalvarijos kalėjime. Paleisti gavus užstatą, taip pat nesuimti kaltinamieji buvo griežtai policijos prižiūrimi ir neturėjo teisės išvykti iš gyvenamosios vietos. Byla buvo išspręsta be teismo administracine tvarka. 1899 m. vasario 3 d. caras įsakė kaltinamuosius nubausti griežtomis bausmėmis: J. Čėsna, Petrą ir Praną Matulaičius, J. Kačergį, F. Vitkauską ir J. Bagdoną, įskaitant kardomąjį areštą, ištremti į Viatkos guberniją trejiems metams, iš A. Matulaičio atimti puskarininkio laipsnį, F. Sirutį, S. Slavicką, J. Lietuvninką, P. Lietuvninkienę, J. Luobikį, A. Smolenską, J. Strimaitį, M. Rudvalį, P. P. Bulvičių ir A. P. Daniliauską įkalinti 6 mėnesiams, o paskui dar visus ir J. Arnastauską ištremti už Kuršo gubernijos, Pavislio (Varšuvos generalgubernija) ir Šiaurės vakarų kraštų, M. Rudvalį, P. Bulvičių ir A. Daniliauską vieneriems, o visus kitus – dvejiems metams, be to, iš J. Lozoraičio atimti vyresniojo puskarininkio laipsnį, A. Aleknavičių, A. Arnastauską, J. Dabrilą, V. Laurinaitį, J. Skrinskį, B. Šlekį, M. Totorių ir J. Vaičaitį laikyti arešte prie policijos, o P. Vaičaitį kalėjime – po vieną mėnesį, L. Šelmio nebausti. 1899 m. kovo 31 d. caro paliepimu kunigu įšventintam P. P. Bulvičiui bausmė buvo pakeista: vietoje kalėjimo pridėti vieneri metai tremties.

„Sietyno“ draugijos veikla ir susidorojimas su ja mums vaizdžiai byloja, koks sunkus buvo lietuviško spausdinto žodžio kelias pas savo skaitytojus spaudos draudimo metais.

Prisimenant Julijų Sendą

Susidedame iš pragyventų dienų, patirčių, prisiminimų.

MARYTĖ MALINAUSKIENĖ

Julius Senda

Kiekviena akimirka yra praėjusios atspindys. Viskas turi savo laiką, prasmę, logiką.

Prieš dvejus metus savo kelyje sutikau Julijų Sendą. Kalbėdamasi prasitariau, kad turbūt bus rengiama knyga apie Navinykus. Julijų ši mintis labai sujaukino. Jis tuoj pat pasakė, kad knyga turi atsirasti, vaizduotės akimis matė, kas joje bus parašyta. Panašus vaizdas skleidėsi ir mano galvoje. Deja, man trūko faktų ir prisiminimų. Tuo metu Julius viską turėjo tarsi surašyta galvoje, reikėjo tik perlieti tai į popieriaus lapą. Greit pradėjome bendrą darbą. Sausio ir vasario mėnesiais apsiavę batais ilgais aulais vaikščiojome, o tiksliau klampojome po Navinykų laukus. Juk turėjome pirmiau pažinti kiekvieną lauko lopinėlių, pastovėti ir pasiklausyti, ką kalba akmenys, ažuolai, upelio vandenys. Jie yra

mūsų istorijos pagrindiniai liudytojai. Reikia tik juos prakalbinti, surasti slaptažodžius ir juos atburti. Julius su lazdele rankoje aiškino:

– Ana ty, tai kap šito plento nebuvo, ėjo vieškelis. Ainan pažūrėsim, gal arcau kažkų pamacysim.

Brendam tarp kiečių, suplaktu arimu (batai aplimpa moliu), kol pasiekiam buvusio vieškelio vietą. Iš tikrųjų jei įdėmiau pažūrėsi, matosi ruožas, kur daugiau negu aplinkui akmenų ir akmenėlių. Šalia krūsnis, bet vis nauji ariant iš žemės išnyra.

– O dabar ainan an to kalnuko.

Pažūrėk aplinkui, kap ca gražu.

Ir Julius dairosi, akis gano, giliai įkvėpdamas oro gėrisi gamtos grožiu.

– Šitas va sklypas tai Zakariškė...

Dabar Julius ramiai pasakoja žemės lopinėlio istoriją. Atgyja žmonės, apie kuriuos niekada nebuvo girdėjusi, jų šeimos istorija, kuri taip įsipynė į kaimo istoriją, kad tapo neatskirama bendruomenės kūno dalimi.

Sugrįžę sėdame į Juliaus automobiliuką ir tuoj esame kitame kaimo gale.

– Va, matai šitų akmenį? Kode jis kap sykis šitoj vietoj? Tai Marazų stubos laiptas. Ca buvo durys. Išliko cik alyva ir šitas akmuoj. O matai tų duobį? Ainan arcau. Tai buvo sožalka. O kiek žuvų joj buvo. Net marėjo. Kap užėjo vokiečiai...

Ir Julius tiksliai pasakoja apie Antrojo pasaulinio karo įvykius, kurie

dėjosi šioje vietoje, kas vyko po karo ir kokia buvo istorija Marazų šeimos, kurios Navinykų kaime jau seniai nėra.

– Ar da nori su saniu landzoc? Sakyk, jei ne, tai aš liausiuos... Nu tai važuojam da in vienu vietų... Ca va vė matai krūsnį akmenų... Krūsnis kap krūsnis, alia ji man labai brangi. Škada, kad neturim aparato. Raikia nuotraukų padaryc. Nežinia, kap ca ji ilgai stovės... Šitam va ruoži – no rytų in pietus vis dar vercasi daug akmenų, bet tai ne žmonių sudėci. Ca ledyno darbas. Prieš 100 metų Sandų šaimyna: mano dziedulis, tėvas, tėvo sasarys, tai yra mano tetos – vis rinko tuos akmenis ir tep dėjo in šitų krūvų, kad langviau būt laukas dzyrbc.

Julius ima akmenėlių iš krūsnies, varto jį savo delnuose, tyliai kvėpuoja. Girdėti, kaip plaka jo širdis. Kerpėmis apaugęs akmuo, atsargiai supamas delnuose, minutėlei atgyja. Julius švelniu judesiu sugrąžina jį į vietą. Jam ta krūsnis – tarsi giminės paminklas. Ji didėjo gerinant laukų plotą, auginant vis geresnį javą, kad būtų vaikeliams duonos.

Panirdama į praeitį, turėdama po kojomis laukus, ežias, upelio krantus, buvusius takus, apkasus, liesdama senus ažuolus, sodų vaismedžius, klausiausi ramios Juliaus kalbos, sėmiausi subrendusio žmogaus ilgus gyvenimo metus kauptos patirties. Neišgirdau skundo, blogo žodžio apie kitą žmogų, širdgėlos, dejonės. Mačiau giliai mąstantį, prasmingai gyvenantį, pilną gerų idėjų asmenį.

Julius ir Jadvyga Sendos

Bendraudama su Juliumi nejučiau amžiaus skirtumo.

Kai buvo išleista knyga, Julius labai tiksliai ją perskaitė, komentavo, kalbėjo, kad dar buvo galima geriau paruošti. Labai susijaudino dėl vieno parašyto žodžio, kuris, jo nuomone, galėjęs ką nors užgauti. Julius labai tai išgyveno ir kam galėjo – aiškino klaidą.

Juliaus Sendos žemiškoji kelionė tęsėsi nuo 1931 m. kovo 14 iki 2015 m. lapkričio 6 d. Jis gimė ir augo Navinykų kaime, Jurgio ir Magdalenos (Judickaitės) Sendų šeimoje. Sendos nuo seno išsiskyrė darbštumu, kantrumu, linksmumu. Juliaus tėvas ilgus metus ėjo kaimo seniūno pareigas. Kai 1941 m. lietuviai buvo verčiami trauktis į Lietuvą, Jurgis Senda garsiai kalbėjo, kad jis niekur iš savo namų neis. Apie jo sprendimą sužinoję vokiečiai paėmė Jurgį į Suvalkų kalėjimą. Iš čia jis su kitais kaliniais turėjo eiti 25 km į Ročkas stumdyti nuo kelių sniegą. Dirbdamas žmogus peršalo, todėl jį išleido namo. Po kiek laiko Jurgiui reikėjo amputuoti koją. Netrukus jis mirė. Julius labai tai išgyveno. Mirus

tėvui ūkį perėmė Juliaus brolis (kitos motinos) Vincas, o jis su motina ir sese kuriam laikui persikėlė gyventi į Jono Drūčio apleistus namus.

1955 m. grįžo iš privalomos kariuomenės ir po metų nuėjo į žentus pas Kreivėnų Tumelius. Čia su savo žmona Jadvyga užaugino vaikus, susilaukė anūkų.

Julius buvo geras tėvas ir vyras. Prie namų įveisė didelį sodą. Mėgo savo ūkį, kurį vis modernizavo ir už gerai atliktus darbus ne kartą buvo apdovanotas.

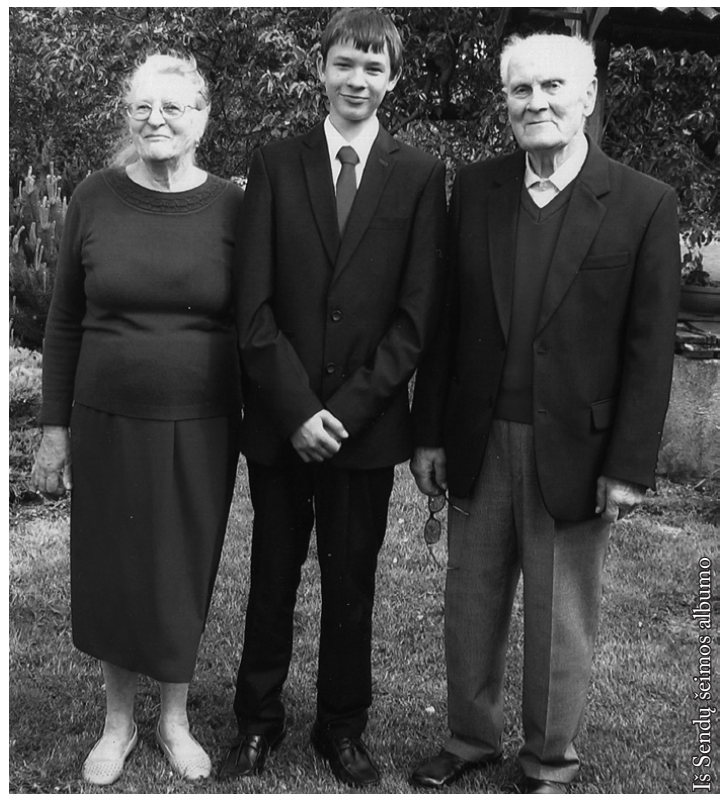
Buvo labai jautrus. Jei ką ištikdavo nelaimė, stengėsi padėti.

Ilgus metus buvo bažnytinės tarybos narys. 10 metų ėjo kaimo seniūno pareigas. Buvo vienas iš paminklo knygnešiui V. Matulevičiui statymo iniciatorių, davė žemės sklypą, prižiūrėjo pasodintus ažuoliukus... Tai tik keletas Juliaus nuveiktų darbų. Jų visų neįmanoma išvardyti.

Atsisveikinant Julijų Sendą mūsų bažnyčios vikaras pasakė labai gražų pamokslą. Kunigas laidotuvių dieną, lapkričio 8-ąją (sekmadienį), susiejo su mažosiomis Velykomis. Evangelijos ištraukoje kalbėta apie Kristaus pasirodymą po prisikėlimo.

– Tądien, – sakė kunigas Marius Talutis, – jaučiau Velykų dvasią ir tą velykinį vėją...

Julius mylėjo Dievą, žmones ir gamtą. Artimųjų lydymas iškeliavo pas visatos Kūrėją vaivorykštės taku (sekmadienio rytą šiaurinėje dangaus pusėje matėsi plati vaivorykštė), kad prisikeltų ir gyventų amžinai.

Sendos su anūku

*Per gyvenimą žengti kartu
Labai gera, drąsu ir smagu.
Tegul saulės keliai nušviesti
Jus lydės dar ilgai ir toli,
O laimingų vaikų šypsena
Tegul bus Jums graži dovana.*

**Onutei ir Zigmui Juozaičiams
iš Kuprių kaimo**

gražaus 60-ojo bendro gyvenimo jubiliejaus
proga daug džiugių laimės akimirkų ir
geros sveikatos linki

Valukoniai iš Jonaraisčio

**PARDUODAME AKMENS ANGLŲ
patraukliomis kainomis.**

Perkant daugiau kaip 4 tonas tonos
kaina 570 zł.

Juozas Zubavičius, Seinai, Konarskio g. 4
Tel. 606 459 579, 87 5173 137

*Žmogaus gyvenimas kaip upė teka,
Vienur sekčiau, kitur plačiau,
O metus kiekvienas vingis seka
Ir kuo toliau, tuo jų daugiau...*

*Džiaukitės, nes gyvenimas per trumpas liūdėti!
Svajokite, nes be svajonių nebūna ateities.
Gyvenkite kas dieną, kas sekundę
Ir širdyje išsaugokite kitus.
Tegu pro šalį dienos neprabėga,
Te jos ilgesnės būna už metus!*

Gruodžio 15 d. **Algirdas Mačionis**
iš Seinų švęs savo gimtadienį.
Su gimtadieniu, gerb. Algirdai, Jus sveikina

Šeima ir Seinų saviveiklininkai

**PASIKEITĖ PUNSKO
PAŠTO DARBO VALANDOS.**

Kiekvieną penktadienį paštas dirbs
nuo 9:00 iki 20:00 val.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2016 M. PRENUMERATOS KAINOS

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	36	6	4
	pusmetis	18	3	2
	ketvirtis	9	1,5	1
Europa (nepirmenybiniu paštu)	metai	84	20	20
	pusmetis	42	10	10
	ketvirtis	21	5	5
Europa (pirmenybiniu paštu)	metai	112	40	40
	pusmetis	56	20	20
	ketvirtis	28	10	10
Kitos užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	88	20	20
	pusmetis	44	10	10
	ketvirtis	22	5	5
Kitos užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	124	40	40
	pusmetis	62	20	20
	ketvirtis	31	10	10

Lietuvos žiniasklaida

2015 11 25 – 12 08

Šįkart vienas iš svarbiausių žiniasklaidos veikiančiųjų asmenų buvo Atkuriamojo Seimo pirmininkas Vytautas Landsbergis. Eiliną kartą pasirodė, kad tarp rinkėjų, politikų, politologų ir žurnalistų požiūris į buvusį Sąjūdžio vadovą bei konservatorių idėjinį vadą labai įvairus – nuo ypač garbinamo, netgi aukštinamo, iki nekenčiamo. Seimas svarstė kandidatūras kasmetinei Laisvės premijai gauti. Ją Lietuvos Seimas įsteigė 2011 m. rugsėjo 15 d. Premija teikiama kasmet sausio 13-ąją per iškilmingą Laisvės gynėjų dienos minėjimą.

Likus tik dviem kandidatūroms – prezidento Valdo Adamkaus ir V. Landsbergio – komisija, kurios pirmininkė buvo konservatorė Irena Degutienė, pasiūlė apdovanoti pastarąjį. Tačiau Seimas tam nepritarė.

Už nutarimą dėl premijos skyrimo V. Landsbergiui balsavo 53 parlamentarai, prieš buvo 13, susilaikė 48. Už premijos skyrimą buvo konservatoriai, liberalai, didžioji dalis „tvariečių“, vieningai prieš buvo arba susilaikė „darbiečiai“, Lietuvos lenkų rinkimų akcija, taip pat socialdemokratų, išskyrus vienintelį balsavusį „už“ Gediminą Kirkilą.

Kaip pranešė žiniasklaida, po šio balsavimo I. Degutienė pareiškė atsisakanti iš komisijos pirmininkės ir narės pareigų. „Seimo sprendimą nepritarti Laisvės premijų komisijos teikimui siūlyti 2015 m. Laisvės premiją skirti pirmajam atkurto nepriklausomos Lietuvos Respublikos vadovui, Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarui Vytautui Landsbergiui vertinu kaip nepasitikėjimą Laisvės premijų komisija ir manimi, kaip Laisvės premijų komisijos pirmininke.

Todėl nebematau galimybių būti Laisvės premijų komisijos pirmininke ir iš šių pareigų šiandien atsisakau. Taip pat prašau mane išbraukti iš Laisvės premijų komisijos sudėties“, – po sprendimo pareiškė I. Degutienė.

„Seimo atmetas Laisvės premijos skyrimo pirmajam atkurto nepriklausomos Lietuvos vadovui V. Landsbergiui siūlymas sukėlė didžiulę audrą ir pasipiktinimą visuomenėje. Ir tai, žinoma, sveiko proto balsas, – parlamento sprendimą portale delfi.lt vertino V. Landsbergio padėjėja Liepa Rimkevičienė. (...) Todėl po ciniško Seimo balsavimo kviečiu visus jungtis į simbolinę solidarumo akciją ir pasirišti po kaklu tautinę juostelę, V. Landsbergio neatskiriamą aksesuarą. Kviečiu jungtis visus! Nes laisvės nesuklastosi!“ Visuomenėje atsirado nemažai piliečių, kurie tokią iniciatyvą palaikė.

„Senosios nomenklatūros liekanos prieš V. Landsbergį“. Taip pavadintame komentare minėtame portale apie Seimo sprendimą Laurynas Kaščiūnas rašė: „Kiekviena save gerbianči tauta turi turėti istorinių tiesų ir simbolių rinkinį, kurio nevalia paneigti ar perrašyti. Tauta, kuri negali susitarti dėl tokių pamatinių nuostatų, yra valstybingumo nenusipelnusi tauta. Deja, partinės skirtys, intrigos bei priešpriešos iki pat šių dienų pasirodė esančios svarbesnės už valstybę ir jos istoriją. Taip nusprendė Seimo nariai, balsavę prieš Laisvės premijos įteikimą V. Landsbergiui. (...) Šis balsavimas Seime galėjo tapti „nacionalinio susitaikymo“ iniciatyva, įrodančia, kad ne vidinės rietenos yra svarbiausia. Deja, bet valdantieji socialdemokratų (išskyrus pagarbos vertą Gediminą Kirkilą) prarado progą įrodyti esą tikri valstybininkai.

Jie nesugebėjo įrodyti, kad nebėra tas elitas, kuris kadaise atsisakinėjo kalbėti prie „trispalvio plevėsuojančio skuduro“. Senoji nomenklatūra nesikeičia, ir ji visur vienoda – kaip ir toje pačioje Čekijoje, kur kadaise šalies išsivadavimo lyderio Vaclavo Havelo apdovanojimo ceremoniją boikotavo vietos komunistai. Tiek jie, tiek raundonumu dvelkiantys Lietuvos parlamentarai taip niekada ir nesuvokė, kad tik tokių žmonių kaip V. Havelas ir V. Landsbergis dėka šiandien sėdi demokratiškai išrinktame parlamente ir turi balso teisę.“

Premjeras Algirdas Butkevičius, kurio vadovaujamiems socialdemokratams teko daugiausia karčių žodžių dėl balsavimo, pareiškė nepriimtantis Seimo sprendimui neskirti Laisvės premijos V. Landsbergiui.

„Visi politikai, nepaisant partijų programų ir ideologinių skirtumų, savo sprendimus turi grįsti ne emocijomis, o vadovaudamiesi istoriniu sąmoningumu ir objektyviais mūsų laisvės kovos faktais“, – teigė Vyriausybės vadovas. Jis paragino Seimo narius sugrįžti prie šio klausimo.

Tuo metu Seimo opozicijos vadovas Andrius Kubilius sakė nesąsūditikinęs, kad valdančiųjų frakcijų atstovai išgirs premjero kvietimą. „Aš nesu įsitikinęs, kad socialdemokratų ir darbiečių frakcijos Seime atsižvelgs į premjero pareiškimą. Tai mes turime žiūrėti ir laukti, kas vyks Seime, nes Syso ar Skardžiaus karšti žodžiai prieš premijos suteikimą buvo labai garsūs. Tai ar jie dabar pakeis savo nuomonę, nesu tuo įsitikinęs“, – A. Kubiliaus mintis perteikė naujienų agentūra BNS.

Tomas Čyvas portale lrytas.lt komentare „Jeigu aš būčiau V. Landsbergis“ mėgino į situaciją pažvelgti

nepalaikydamas nė vienos pusės. Jis rašė: „Nežinau, kas istorijoje su Laisvės premija man yra juokingai graudžiau. Absurdiški ir demagogiški yra tokių žmonių kaip socialdemokratas Artūras Skardžius argumentai, kodėl tos premijos jie nedavė profesorii.“

(...) Juokingai atrodo ir konservatorių aktyvo isteriškos raudos bei infantilios akcijos su tautinėmis juostelėmis, kurios naudingos nebent juostelių siuvėjams. V. Landsbergio autoriteto jos nekelia, veikiau jau atvirkščiai – atgaivina pašaipas dėl „megztųjų berečių“, „asmens kulto“, įtarimus, kad jis pats be tos premijos netveria savame kailyje.

(...) Jo vietoje aš tų premijų negaučiau iš A. Skardžiaus, L. Grauzinienės ar B. Brazausko malonės, o dalyčiau jas pats. Statusas ir galimybės juk leidžia, o duoti turėtų būti jau tikrai maloniau, negu imti ir spėlioti, ar duos.

(...) Būtų mano reikalas. Ir jas imtų, kaip ima V. Havelo premiją, nes užsienyje (nekalbu apie Rusiją) V. Landsbergio vardas gerbiamas. Ten, kitaip nei Lietuvoje, visi žino, kad jis buvo pirmasis atkurtos valstybės vadovas, tegul ir ne prezidentas. Taigi tas vardas kasmet plačiai skambėtų kartu su Lietuvos vardu.“

Ko gero, V. Landsbergiui populiarumo nepridėjo ir istorija su VST (Viešojo saugumo tarnyba). Mat prieš kelis mėnesius dar nuo 1991 m. VST vadovavusį čekėnų tautybės generolą Sergejų Madalovą pakeitęs Ričardas Pocius tarnyboje rado tokią padėtį, jog kreipėsi į A. Butkevičių. Premjero iniciatyva buvo pradėta kaupti informacija, todėl apie tai garsiai prabilta tik pastarosiomis savaitėmis. Situacija tapo dar įdomesnė paaiškėjus, jog išėjusį į atsargą generolą V. Landsbergio iniciatyva prezidentė dar spėjo apdovanoti Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi, o Seimui nepaskyrus V. Landsbergiui Laisvės premijos, konservatorių idėjinis vadovas pasiūlė

ją skirti... S. Madalovui.

Prieš penkis mėnesius vadovavimą VST perėmęs naujasis vadovas R. Pocius interviu naujienų portalui delfi.lt sakė, kad tarnyboje buvo nusikalstamai švaistomos valstybės lėšos, naudojama pasenusi ginkluotė, transportas, o kai kurie pareigūnai nėra lojalūs valstybei ir konflikto atveju gali atsukti ginklą prieš šalies piliečius.

Vidaus reikalų ministras Saulius Skvernelis patvirtino, kad informacija apie galbūt įvykdytus įstatymų pažeidimus – nepotizmą, piktnaudžiavimą tarnyba ir galbūt korupciją – bus perduota teisės saugos institucijoms.

Kaip rašė „Lietuvos rytas“ straipsnyje „Valdingajam generolui S. Madalovui lenkėsi net profesoriai“, VST – tikras giminių klanas, struktūroje įvairias pareigas iki šiol užima buvusio VST vado dukterė, žentas, anūkas, marti, kiti giminaičiai.

„VST ir ją įkūręs S. Madalovas dešiniems politikams buvo toks svarbus, kad jam atiteko net BMW markės limuzinas, kuriuo buvo vežiojamas V. Landsbergis. Tačiau generolui išėjus į pensiją automobilis liko be šeimininko. VST jam neturi ir garažo – limuzinas stovi po atviru dangumi.“

(...) Toje pačioje teritorijoje nuo saulės ir lietaus rūdija ir vienintelė barikadoms ardyti skirta mašina. Jos prireiktų, jei Lietuvoje kiltų neramumų. Kodėl vienintelio tokio automobilio negalima laikyti angare? Paaiškėjo, jog ten jau keletą metų nuo prastų oro sąlygų saugoma privati

jūrinė jachta. Prieš keletą metų ją planuota plaukti aplink pasaulį. Jachta priklauso generolo S. Madalovo bičiuliui Giedriui Alksniui. Vyrus sieja bendra aistra – buriavimas. Verslininkas nemoka nei už patalpų nuomą, nei už laivo saugojimą.“

„Madalovščina – pelkė tarp ES taisyklių ir sovietizuotų čekėnų papročių“. Komentare tokiu pavadinimu portale delfi.lt Rimvydas Valatka rašė: „Naujasis Viešojo saugumo tarnybos vadovas, pulkininkas R. Pocius susprogdino atominę bombą. Net 300 iš 1000 VST darbuotojų susiję giminytės ir artimos draugystės ryšiais. Kas trečias! Dešimt ar daugiau neloyalūs Lietuvai: garbina Rusijos imperiją, neigia Krymo aneksiją ir giriasi žinantys, kaip susprogdinti suskystintų dujų terminalą. Kurį patys saugo nuo diversijų! Kas dedasi? Kodėl valstybė 24 metus leido generolui S. Madalovui VST tvarkytis, kaip savo troboje?“

(...) Jau ne S. Madalovo, o mūsų visų problema, kad generolas nesuprato, kuo ES skiriasi nuo SSRS. Nė vienas vidaus reikalų ministras, nė viena Seimo komisija nepasakė: „Ei, vaikine, čia tau ne kalnai ir ne šašlyko kepimas, čia turime veikti europietišškai.“ Todėl niekieno nekontroliuojamas generolas darė, kaip mokėjo. Kaip sovietizuotas čekėnas, praėjęs SA mokyklą: reikia sveikinti su gimtadieniu V. Landsbergį, eina su puokšte, didvyriu pavadina, A. Brazausko gimtadienis – irgi eina. (...)“

Lapkričio 27 d. į amžinybę iškeliavo

A. A. JUOZAS GIBAS

iš Vidugirių.

Nuoširdžiai dėkojame giminėms, kaimynams, draugams ir visiems, dalyvavusiems šermenyse ir laidotuvėse, už bendrą maldą, gėles, aukas ir užuojautos žodžius. Tariame ačiū kun. Mariui Talučiiui už ligonio aplankymą ir palydėjimą į amžinojo poilsio vietą. Dėkojame Punsko ir Vidugirių kaimo giesmininkams.

Žmona ir vaikai su šeimomis